

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta ekonomicko-správní

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2025

Žabková Veronika

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vliv a význam kompozice ve fotografii
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Veronika Žabková**
Osobní číslo: **E21549**
Studijní program: **B0688A050001 Aplikovaná informatika**
Specializace: **Multimédia ve firemní praxi**
Téma práce: **Vliv a význam kompozice ve fotografii**
Zadávající katedra: **Ústav systémového inženýrství a informatiky**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je sepsání pravidel doporučených pro správné komponování fotografie a způsob jejich využití v praxi.

Osnova:

- Teorie kompozice
- Kompozice záběru
- Kompoziční prvky snímku
- Praktické využití pravidel kompozice
- Přehled a porovnání fotografií s dobrou a špatnou kompozicí

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

PETERSON, Bryan F. Naučte se fotografovat dobře: jak dosáhnout skvělých snímků vždy, všude a každým fotoaparátem. Encyklopedie – grafika a fotografie. Brno: Zoner Press, 2011. ISBN 978-80-7413-086-1.
PETERSON, Bryan F. Naučte se fotografovat dobře – kompozice: jak vidět a fotografovat působivé snímky. Přeložil Slavoj PÍSEK. Encyklopedie – grafika a fotografie. Brno: Zoner Press, 2015. ISBN 978-80-7413-303-9.
FREEMAN, Michael. Fotografie v praxi. Encyklopedie – grafika a fotografie. Brno: Zoner Press, 2012. ISBN 978-80-7413-193-6.
KENT, Sarah. Kompozice: [základní průvodce teorií a technikou vyvážení prvků v obraze]. Umění zblízka. Bratislava: Perfekt, 1996. ISBN 80-8046-045-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jakub Jech, Ph.D.**
Ústav systémového inženýrství a informatiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2025**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

Mgr. Pavel Sedlák, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. září 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem Vliv a význam kompozice ve fotografii jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 4. 2025

Veronika Žabková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych zmínila svého vedoucího práce, Ing. Jakuba Jecha, Ph.D., za ochotu při psaní bakalářské práce, sdělení praktických rad a spolupráci.

Mé poděkování patří také rodině a blízkým přátelům za pomoc při realizaci praktické části.

Zvláštní poděkování patří společnosti inColours s.r.o., kde mám možnost spolupracovat jako fotografka. Děkuji za vstřícnost, podporu a zapůjčení techniky, která byla nezbytná pro vznik praktické části práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na obecné a základní principy kompozice ve fotografii, včetně jejich praktického využití. Teoretická část přibližuje historii kompozice, psychologické aspekty vizuálního vnímání a roli kompozičních prvků, jako jsou světlo, barva, kontrast či perspektiva. V praktickém oddílu jsou porovnávány fotografie se správnou a nevhodnou kompozicí ve třech žánrech: portrétní, krajinářské a architektonické fotografii. Na základě komentovaných ukávek práce pomáhá začínajícím fotografům rozvíjet schopnost vnímat scénu a zároveň poukazuje na to, jak může promyšlená kompozice ovlivnit působení snímku a jeho vizuální vnímání.

KLÍČOVÁ SLOVA

kompozice, fotografie, vizuální vnímání, světlo, perspektiva, portrét, krajina, architektura

TITLE

The Influence and Importance of Composition in Photography

ANNOTATION

This bachelor's thesis looks at the basic principles of photographic composition and how they can be used in practice. The theoretical part explains the history of composition, how people see images, and the role of elements like light, color, contrast, and perspective. The practical part compares photos with good and bad composition in three areas: portrait, landscape, and architectural photography. Using simple examples with comments, the thesis helps beginner photographers learn how to see the scene when taking a photo and shows how composition can change how a photo looks and feels.

KEYWORDS

composition, photography, visual perception, light, perspective, portrait, landscape, architecture

OBSAH

ÚVOD.....	13
1 TEORIE KOMPOZICE.....	14
1.1 Definice kompozice	14
1.2 Historie kompozice	14
1.3 Psychologické aspekty vnímání obrazu fotografie	15
1.3.1 Kompozice a její psychologický vliv.....	15
1.3.2 Psychologie barev	16
1.3.3 Vliv světla na vnímání obrazu	16
1.3.4 Fotograf jako vizuální vypravěč	16
2 KOMPOZICE ZÁBĚRU	17
2.1 Vyplnění snímku.....	17
2.2 Fotit na šířku nebo na výšku?	17
2.3 Zlatý řez	18
2.4 Pravidlo třetin	20
2.5 Spirála	21
2.6 Diagonální kompozice	22
2.7 Trojúhelníky a tvar V.....	23
2.8 Středová kompozice.....	24
2.9 Kompozice ve tvaru písmene T	25
2.10 Kompozice ve tvaru písmene S	26
2.11 Lineární perspektiva	27
2.12 Vzdušná perspektiva	28
2.13 Hloubka ostrosti.....	29
3 KOMPOZIČNÍ PRVKY SNÍMKU	30

3.1	Světlo	30
3.2	Kontrast.....	30
3.2.1	Tonální kontrast	30
3.2.2	Barevný kontrast	32
3.3	Negativní prostor	33
3.4	Symetrie a asymetrie.....	33
3.5	Linie	34
3.6	Tvar.....	35
3.7	Textura	36
3.8	Vzor	37
3.9	Barva.....	37
4	PRAKTICKÉ VYUŽITÍ PRAVIDEL KOMPOZICE.....	38
4.1	Pravidla kompozice v portrétní fotografii pro začínající fotografy	38
4.1.1	Výběr objektivu	38
4.1.2	Celek, polocelek, polodetail.....	39
4.1.3	Sledování zlatého řezu	39
4.1.4	Ořezávání portrétního snímku	40
4.1.5	Fotografování ze správné výšky	40
4.1.6	Umístění očí.....	40
4.1.7	Využití linií	41
4.1.8	Zákryt v portrétní fotografii	41
4.2	Pravidla kompozice v krajinářské fotografii pro začínající fotografy	41
4.2.1	Stativ a expozice	41
4.2.2	Pravidlo třetin v krajinářské fotografii.....	42
4.2.3	Vodící linie	42
4.2.4	Použití negativního prostoru v krajinářské fotografii	43

4.2.5	Objekt v popředí v krajinářské fotografii	43
4.2.6	Rámování	43
4.3	Pravidla kompozice ve fotografii architektury pro začínající fotografy	44
4.3.1	Stativ a expozice	44
4.3.2	Kácení linií	44
4.4	Kdy porušovat pravidla kompozice?	45
4.4.1	Porušení pravidla třetin	45
4.4.2	Záměrné naklonění horizontu	45
4.4.3	Záměrné nevyplnění obrazového pole	45
4.5	Časté chyby a jak se jim vyhnout	46
4.5.1	Vzdálenost od fotografovaného objektu	46
4.5.2	Špatné zaostření	46
4.5.3	Rušivé objekty	47
4.5.4	Směr pohybu	47
5	PŘEHLED A POROVNÁNÍ FOTOGRAFIÍ S DOBROU A ŠPATNOU KOMPOZICÍ	
	48	
5.1	Portrétní fotografie	48
5.2	Krajinářská fotografie	51
	Architektonická fotografie	54
5.3	Urbanistická krajina	57
	ZÁVĚR	59
6	POUŽITÁ LITERATURA	60

Seznam obrázků

Obrázek 1: Zjednodušené pravidlo třetin.....	19
Obrázek 2: Klasické dělení krajinářské fotografie na třetiny	20
Obrázek 3: Spirála	21
Obrázek 4: Schéma diagonální kompozice, která prochází jak třetinovým průsečíkem, tak zlatým řezem.....	22
Obrázek 5: Schéma trojúhelníkové kompozice v architektuře a výtvarném umění	23
Obrázek 6: Středová kompozice založená na symetrii	24
Obrázek 7: Kompozice ve tvaru písmene T.....	25
Obrázek 8: Kompozice ve tvaru písmene S.....	26
Obrázek 9: Sbíhání linií se středovou kompozicí	27
Obrázek 10: Vzdušná perspektiva – modrání dalek	28
Obrázek 11: Vliv clony na hloubku ostrosti	29
Obrázek 12: Tonální kontrast v barevné fotografii.....	31
Obrázek 13: Královský kontrast barev během modré hodinky	32
Obrázek 14: Negativní prostor.....	33
Obrázek 15: Vodící linie v krajinářské fotografii.....	34
Obrázek 16: Silueta stromu.....	35
Obrázek 17: Textura – Kůra s jinovatkou.....	36
Obrázek 18: Vzory – Struktura ocelových výztuží při pohledu vzhůru skrze celou vyhlídkovou věž ve městě Fukuoka.....	37
Obrázek 19: Porovnání správné a nesprávné kompozice – portrét 1	49
Obrázek 20: Porovnání správné a nesprávné kompozice – portrét 2.....	51
Obrázek 21: Porovnání správné a nesprávné kompozice – krajina 1	52
Obrázek 22: Porovnání správné a nesprávné kompozice – krajina 2	53

Obrázek 23: Porovnání správné a nesprávné kompozice – architektura 1	55
Obrázek 24: Porovnání správné a nesprávné kompozice – architektura 2	56
Obrázek 25: Porovnání správné a nesprávné kompozice – urbanistická krajina.....	58

ÚVOD

Fotografie je dnes dostupná téměř každému. Stačí vzít do ruky fotoaparát nebo telefon a vyfotit to, co v daný okamžik upoutá naši pozornost. Co odlišuje běžný snímek od působivé fotografie, je často právě kompozice. Způsob uspořádání prvků v obraze zásadně ovlivňuje to, jak ji vnímá divák, kam směřuje jeho pozornost a jakým dojmem na něj působí.

Tato práce je určena především začínajícím fotografům, kteří se chtějí seznámit se základy kompozice a lépe porozumět její roli při tvorbě obrazu. V teoretické části jsou nejprve vysvětleny obecné principy, způsoby komponování záběru a klíčové vizuální prvky. Následně se text věnuje třem vybraným žánrům: portrétní, krajinářské a architektonické fotografii. Jedná se o běžně zastoupené oblasti, které bývají často prvními, s nimiž se začínající fotografové setkávají. Každý z těchto stylů nabízí jiné možnosti a přístupy ke kompozici.

Na tuto část navazuje praktické využití představených poznatků na konkrétních fotografiích. Porovnání dvou snímků, kde jeden ukazuje vhodné využití kompozičních principů, druhý naopak chyby, kterých se fotograf může dopustit. Ke každé fotografii je připojen komentář, který pomáhá porozumět tomu, co kompozičně funguje a co může oslabit celkový dojem z obrazu.

Cílem práce je přiblížit principy kompozice srozumitelným způsobem a pochopení, jak přistupovat k fotografii už při jejím vzniku.

1 TEORIE KOMPOZICE

1.1 Definice kompozice

Kompozice hraje klíčovou roli při tvorbě vizuálně harmonických a působivých fotografií. Správné rozmístění prvků v obraze ovlivňuje jeho celkový dojem, navozuje pocit harmonie, pohybu či napětí a usměrňuje divákovu pozornost. Prostřednictvím kompozice lze vyprávět příběh, vést pohled pozorovatele a prodloužit dobu, po kterou se snímkem zabývá. Aby bylo možné kompoziční pravidla efektivně porušovat a dosahovat tak kreativních výsledků, je nejprve nezbytné pochopit, k čemu slouží a jak se ve fotografii uplatňují. Přestože jsou často označována jako „pravidla“, ve skutečnosti jde spíše o doporučení založená na principech vizuálního vnímání a psychologických faktorech. (Gorlin, 2018)

1.2 Historie kompozice

Historický vývoj kompozičních pravidel byl ovlivněn různými uměleckými směry a teoriemi. Tradičně byla kompozice podrobně strukturována a řízena pevnými pravidly. Klasická umělecká díla často využívala trojúhelníkovou nebo pyramidovou kompozici, která měla zajistit geometrickou harmonii obrazu. Tento přístup byl patrný již v umění starověkého Řecka, kde se věřilo, že umění by mělo dosahovat ideální rovnováhy a dokonalosti. Umělci proto často rozdělovali plochu obrazu do osmi stejných částí, aby dosáhli vizuální symetrie. Podobné principy byly dále rozvíjeny v renesančním umění, které usilovalo o napodobení klasických vzorů. Dalším významným kompozičním principem je tzv. Zlatý řez, matematický koncept využívaný k dosažení harmonického uspořádání prvků v obraze. Tento princip byl aplikován například Leonardem da Vincim v portrétu Mona Lisa, což může být jedním z důvodů, proč je toto dílo dodnes považováno za vizuálně přitažlivé. (Rise Art, b.r.)

Vznik fotografie měl dramatický dopad na tehdejší malířské vidění a zásadně ovlivnil způsob, jakým umělci začali komponovat svá díla. Přestože rané fotografické techniky vyžadovaly velmi dlouhou expozici, a pohyb se tak často proměnil v neostrou stopu, od roku 1858 umožnila kratší expozice zachytit i pomíjivé momenty každodenního života. (Kentová, 1996)

Fotografie a malba sdílejí mnoho kompozičních principů, ale klíčovým rozdílem mezi nimi je časový rámec tvorby. Malíř má možnost plánovat kompozici do nejmenších detailů, postupně

ji upravovat a vytvářet dokonalou harmonii jednotlivých prvků. Fotograf naopak často musí reagovat rychle na okolní podmínky a okamžitě se rozhodovat o finálním vzhledu snímku. (Gorlin, 2018)

Podle Bartoše (2008) se kompozice ve fotografii začala výrazně měnit ve 20. století, kdy fotografové začali experimentovat s novými přístupy. Moderní kompozice se odklonila od tradičních pravidel a místo pevně daných struktur se zaměřila na subjektivní vnímání prostoru, světla a emocí.

V některých fotografických žánrech, jako je portrétní, makro nebo zátiší je možné si kompozici předem promyslet a precizně ji vystavět. Naproti tomu v krajinářské fotografii je fotograf odkázán na dané světelné a přírodní podmínky a musí efektivně pracovat s tím, co mu prostředí nabízí. U dynamických žánrů, jako je street fotografie nebo sportovní fotografování, jsou rozhodovací procesy ještě rychlejší, protože často záleží na zlomcích sekundy. (Gorlin, 2018)

Z tohoto důvodu je v praxi běžné pořizovat více snímků, aby se zvýšila pravděpodobnost zachycení optimální kompozice. Moderní přístupy tak ukazují, že i když historická pravidla stále poskytují cenný základ, současné fotografické směry se zaměřují především na kreativitu, okamžitou reakci a osobní vyjádření autora. (Bartoš, 2008)

1.3 Psychologické aspekty vnímání obrazu fotografie

Psychologie hraje v oblasti fotografie zásadní roli, neboť propojuje vizuální prvky s emocemi a způsob jakým divák snímek vnímá. Kromě technických dovedností je tak důležité porozumět i psychologickým principům, které ovlivňují celkový dojem z fotografie. (Light & Life Academy, b.r.)

1.3.1 Kompozice a její psychologický vliv

Kompozice je zásadním nástrojem pro formování vizuálního sdělení. Techniky jako Pravidlo třetin, vodící Linie, Symetrie a asymetrie nebo Rámování pomáhají usměrňovat divákovu pozornost

a vytvářet ucelený vizuální příběh. Jejich psychologický účinek spočívá v tom, že dokážou navázat emocionální spojení mezi pozorovatelem a zobrazovaným objektem. Například pravidlo třetin, které rozděluje obraz do mřížky, umožňuje strategické umístění hlavních

objektů mimo Středová kompozice. Tento přístup může vyvolat pocit dynamiky či napětí, čímž podporuje aktivní zapojení diváka do vnímání snímku. Podobně vodící linie napomáhají usměrnit pohled skrze obraz. V architektonické fotografii mohou sbíhající se linie vytvořit dojem hloubky a perspektivy, čímž podněcují pocity velkoleposti nebo intimity. (Light & Life Academy, b.r.)

1.3.2 Psychologie barev

Barva je jedním z nejsilnějších vizuálních nástrojů, který ovlivňuje emocionální odezvu pozorovatele. Správná volba a manipulace s barvami může zásadně proměnit celkové vyznění snímku. Teplé barvy, jako je červená nebo žlutá, zpravidla vyvolávají dojem energie, vášně či optimismu. Naopak studené odstíny modré a zelené často působí uklidňujícím dojmem a navozují pocity melancholie nebo zamyšlení. Například fotografie zachycující západ slunce s převahou teplých barev může vyvolat nostalgii a klid, zatímco černobílá fotografie eliminuje vliv barev a zaměřuje se spíše na emoce, kontrasty a atmosféru snímku. (Light & Life Academy, b.r.)

1.3.3 Vliv světla na vnímání obrazu

Hra světla a stínu dodává obrazu hloubku a texturu, přičemž různé způsoby nasvícení ovlivňují emocionální vyznění snímku. Tvrdé světlo s ostrými kontrasty může vyvolat pocit dramatičnosti nebo napětí, zatímco měkké, difúzní světlo naopak působí jemněji a vytváří snovou či melancholickou atmosféru. Například při portrétní fotografii může volba osvětlení výrazně ovlivnit výraz tváře a celkový dojem ze snímku. Přirozené měkké světlo zvýrazní jemnost rysů a navodí pocit intimity, zatímco ostré směrové světlo může zdůraznit sílu a charakter portrétovaného. (Light & Life Academy, b.r.)

1.3.4 Fotograf jako vizuální vypravěč

Fotografové, kteří si uvědomují psychologické dopady jednotlivých vizuálních prvků, mohou vědomě vytvářet snímky, které překračují pouhou dokumentaci reality. Díky promyšlenému využití kompozice, barev a světla se fotografie stává nástrojem pro vyprávění příběhů a komunikaci emocí. Tímto způsobem může vizuální jazyk fotografie oslovit široké spektrum

diváků napříč kulturními i osobními hranicemi a vyvolat hlubokou emocionální odezvu. (Light & Life Academy, b.r.)

2 KOMPOZICE ZÁBĚRU

Kompozice ve fotografii vychází z osvědčených principů výtvarného umění, která se formovala po staletí. Fotografové tak mohou čerpat z těchto zavedených pravidel a efektivně je využívat k dosažení vizuální harmonie a srozumitelného sdělení. (Lukeš, 2023)

2.1 Vyplnění snímku

Vyplnění snímku začíná volbou hlavního objektu. Tedy tím, co bude středobodem fotografie a jaký příběh chceme fotografií vyprávět. Každý prvek v obraze hraje svou roli a vzájemně se ovlivňuje, například pozadí může hlavní motiv podtrhnout, ale také jej může rušit. Proto je důležité vše sladit tak, aby výsledek působil harmonicky. Po určení hlavního objektu a jasného záměru se rozhodujeme, zda vyplní celý rámec snímku nebo zda mu ponecháme více prostoru. Klíčové je zahrnout do záběru pouze prvky, které podporují hlavní myšlenku fotografie, nikoliv ty, které by odváděly pozornost. Správná kompozice tak často vyžaduje nejen pečlivou volbu místa, ale i změnu úhlu pohledu nebo vzdálenost. (Freeman, 2012)

2.2 Fotit na šířku nebo na výšku?

„Kdy je nejvhodnější chvíle na svislou kompozici? Jak vždycky říkám, nejvhodnější čas na vyfocení svislé kompozice je hned poté, co jste vyfotili vodorovnou kompozici.“ (Peterson, 2015)

Lidský zrak vnímá svět horizontálně, stejně jako většina fotoaparátů. Proto začínající fotografové obvykle preferují formát na šířku. Volba orientace snímku však závisí na záměru fotografa a povaze objektu zájmu. Klasickými příklady jsou krajina a portrét. (Čechvala, 2023)

V krajinářské fotografii hraje horizontální linie klíčovou roli, protože umožňuje zachytit co nejvíce prostoru zleva doprava. To se však netýká jen krajiny, ale například i skupinových fotografií. (Freeman, 2012) Dalším důvodem pro volbu fotografování na šířku je pohyb objektu ve vodorovné rovině, například při jízdě na kole. V takových případech je důležité ponechat

volný prostor ve směru pohybu. (Čechvala, 2023) Obecně platí, že bychom se měli ptát, zda je fotografovaný objekt širší než vyšší. (Peterson, 2015)

Naopak svislý formát je přirozenou volbou při fotografování lidí, zejména pokud chceme zachytit celou postavu nebo detail obličeje. (Freeman, 2012)

Přestože snímání na šířku u horizontálních objektů a na výšku u vertikálních je základní pravidlo, jeho porušení může vést k zajímavým výsledkům a rozvíjet fotografické vidění. Profesionální fotografové často pořizují snímky v obou variantách, aby si ponechali flexibilitu při jejich následném použití například na obálkách časopisů, v publikacích nebo výročních zprávách. (Peterson, 2012)

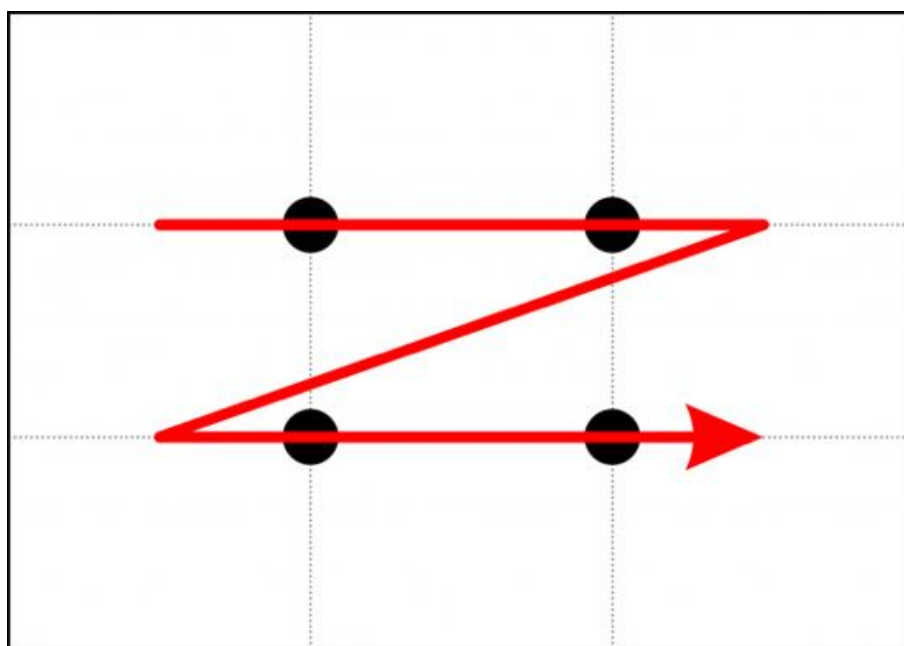
Vliv mobilních zařízení v posledních letech mění zažitá standardy kompozice. (Čechvala, 2023) Vertikální formát je stále populárnější, zejména při tvorbě obsahu pro sociální sítě, kde převažuje. Instagram se tomuto trendu přizpůsobil a v roce 2025 přešel na nový standardní poměr stran 4:5. Tento krok navázal na formáty Stories a Reels, které jsou optimalizovány pro vertikální zobrazení s poměrem 16:9. (Konečný, 2025)

2.3 Zlatý řez

Jedním z nejznámějších kompozičních principů je zlatý řez, který se opírá o opakující se matematický vzorec. Při aplikaci tohoto pravidla je obrazová plocha rozdělena tak, že poměr větší části k menší odpovídá přibližně hodnotě 1,618:1. Tento princip lze dále rozvíjet opakovaným dělením obdélníků, čímž vzniká charakteristická spirálová struktura. Z tohoto matematického základu vycházejí i další kompoziční schémata, například Fibonaccioho Spirála nebo trojúhelníková diagonála. Zlatý řez není pouze uměleckým konceptem, ale lze jej nalézt i v přírodě, kde se vyskytuje například v rozložení větví stromů, uspořádání květenství rostlin nebo ve spirále ulit. Tento poměr se objevuje i v anatomii některých živočichů, ba dokonce v podobě galaxií či v genetické struktuře lidské DNA. Jeho estetická harmonie vedla k jeho využívání v umění a architektuře již po staletí a dodnes představuje jeden z nejučinnějších nástrojů pro dosažení vizuální vyváženosti. (Lukeš, 2023)

V praxi se při použití zlatého řezu uplatňují čtyři hlavní průsečíky, do kterých lze umístit dominantní prvky fotografie. Obraz působí vyváženěji, pokud je hlavní motiv umístěn do jednoho průsečíku a vedlejší motiv do jiného, méně výrazného bodu kompozice. Vizuální

tok fotografie se přitom řídí způsobem, jakým lidské oko přirozeně sleduje obraz obdobně jako při čtení textu, tedy zleva doprava a shora dolů. Oko diváka obvykle začíná v levém horním průsečíku, pokračuje přes pravý horní a levý dolní, a nakonec spočine v pravém dolním rohu (viz Obrázek 1). Právě tam je vhodné umístit hlavní objekt zájmu. Tento přístup zajišťuje plynulé vnímání obrazu a zvýrazňuje klíčové prvky kompozice. (Zeman, 2018)

Obrázek 1: Zjednodušené pravidlo třetin

Zdroj: (Zeman, 2018)

2.4 Pravidlo třetin

Pravidlo třetin představuje zjednodušenou variantu zlatého řezu, avšak jeho hlavní využití spočívá v rozdělení obrazu na několik plánů. (Zeman, 2018) Obrazová plocha je rozdělena dvěma horizontálními a dvěma vertikálními liniemi, čímž vzniká síť devíti obdélníkových polí a čtyř klíčových průsečíků. Hlavní motiv je zpravidla umístěn do levé nebo pravé třetiny snímku, což napomáhá vizuální vyváženosti kompozice. (Lukeš, 2023)

Tento princip se často uplatňuje v krajinářské fotografii, kde bývá horizont jedním z hlavních prvků kompozice viz Obrázek 2. (Peterson, 2013)

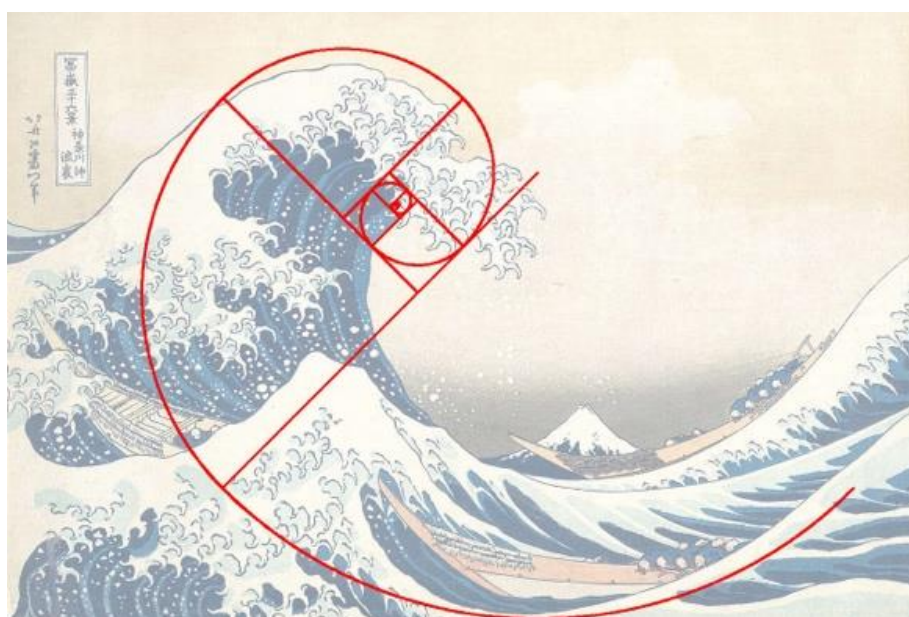

Obrázek 2: Klasické dělení krajinářské fotografie na třetiny

Zdroj: (Peter Krocka)

2.5 Spirála

Stejně jako pravidlo třetin, i spirála vychází ze zlatého řezu a řídí se přesným matematickým vzorcem. Tento princip vytváří charakteristickou šroubovici, která odpovídá poměru 1:0,618. Spirála se často objevuje v architektuře, zejména v barokním stylu, ale i v pozdějších obdobích. Malíři, včetně renesančních mistrů, ji využívali jako základ pro rozvržení svých děl, které můžeme vidět u Obrázek 3. Vizuální harmonie tohoto principu se uplatňuje také ve fotografii, kde lze spirálu efektivně použít k vedení divákova pohledu a zdůraznění hlavního motivu. (Lukeš, 2023)

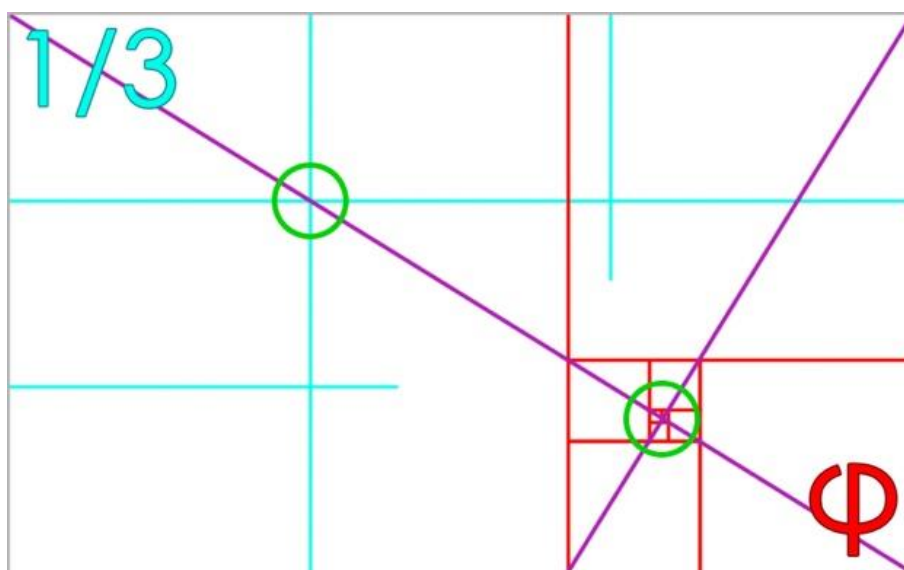

Obrázek 3: Spirála

Zdroj: (Megapixel)

2.6 Diagonální kompozice

Diagonální kompozice patří mezi oblíbené způsoby organizace obrazu, jelikož rozděluje snímek na dva pravoúhlé trojúhelníky. Tento princip se do jisté míry prolíná s pravidlem třetin, protože diagonála protíná dva klíčové průsečíky tohoto dělení. Zároveň se vztahuje i ke zlatému řezu, neboť se opírá o průsečík hlavní uhlopříčky, která snímek dělí na dvě rovnoměrné části, a druhé linie vedené z protilehlého rohu, jež je na tuto uhlopříčku kolmá viz Obrázek 4. (Lukeš, 2023)

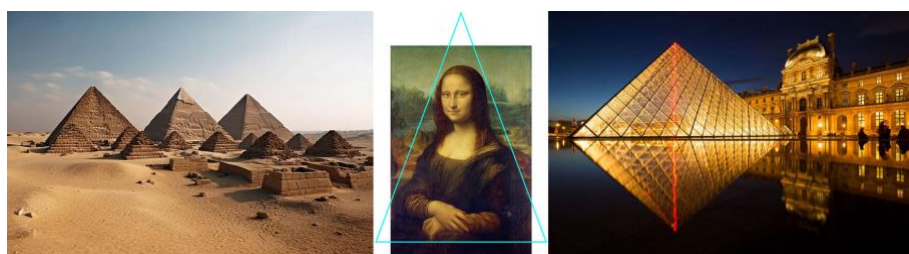

Obrázek 4: Schéma diagonální kompozice, která prochází jak třetinovým průsečíkem, tak zlatým řezem

Zdroj: (Megapixel)

2.7 Trojúhelníky a tvar V

Trojúhelníky se v kompozici objevují velmi často a jsou jedním z nejpřirozenějších prvků uspořádání obrazu. Ať už jde o pravoúhlý, rovnostranný nebo rovnoramenný trojúhelník, vždy pomáhá vytvořit stabilní a harmonickou kompozici. Tento tvar je lidem vizuálně blízký, což dokládá i jeho časté využití v architektuře a umění, viz Obrázek 5. Trojúhelníková kompozice se uplatňuje v různých fotografických žánrech od krajinářské a architektonické fotografie až po reportáže a dokumentární tvorbu. Důležitou roli hraje také v práci se světlem, například v portrétní fotografii, kde se využívá princip tzv. Rembrandtova světla, které vytváří na tváři modelu charakteristický světelný trojúhelník. Kompozice postavená na třech bodech přirozeně vede divákův pohled a dodává snímku dynamiku i rovnováhu. (Lukeš, 2023)

Obrázek 5: Schéma trojúhelníkové kompozice v architektuře a výtvarném umění

Zdroj: (Megapixel)

2.8 Středová kompozice

Ačkoli většina kompozičních pravidel doporučuje vyhnout se umístění hlavního objektu do středu obrazu, neexistuje pravidlo, které by nebylo možné záměrně porušit ve prospěch silnějšího vizuálního dojmu. Středová kompozice může být velmi efektivní, i když jde proti principům třetinového dělení nebo zlatého řezu. Tento přístup se často využívá v portrétní fotografii, ale také při focení architektury, jídla nebo produktů. Je obzvláště vhodný pro scény založené na symetrii nebo odrazech, kde umístění hlavního motivu do středu posiluje vizuální vyváženost snímku, viz Obrázek 6. Z tohoto důvodu může být někdy vhodné porušit i pravidlo, které říká, že horizont by neměl procházet středem obrazu. V krajinářské fotografii je centrální kompozice někdy považována za začátečnické klišé. Pokud však chceme scénu rozdělit na dvě vyvážené poloviny, například při zachycení zrcadlového odrazu na vodní hladině, jiná možnost často ani nepřipadá v úvahu. Důležité je, aby bylo použití středové kompozice záměrné a vědomé, nikoli výsledkem náhodného umístění objektu do středu bez promyšlené kompozice. (Lukeš, 2023)

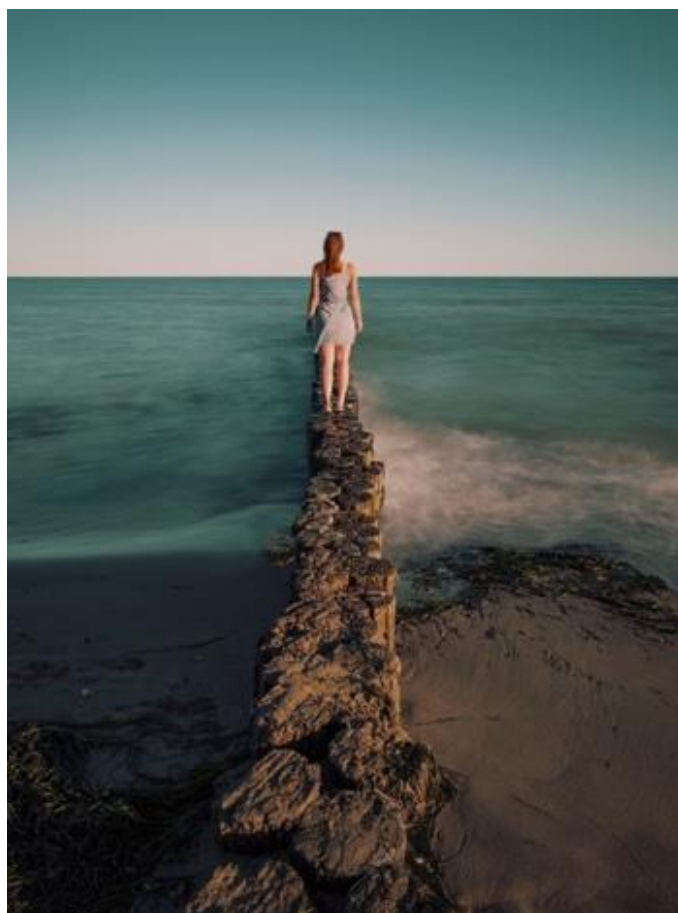

Obrázek 6: Středová kompozice založená na symetrii

Zdroj: (Vojtěch Peša)

2.9 Kompozice ve tvaru písmene T

K oblíbeným způsobům uspořádání obrazu patří také křížová kompozice. Ta může být založena na rovnoramenném kříži nebo na tvaru písmene T. Kříž jako symbol je lidskému oku přirozeně blízký, a proto tato kompozice často působí harmonicky a vyváženě. Pokud se podaří záběr uspořádat tak, aby byl kříž výrazný a pravidelný, může kompozice působit ještě silnějším dojmem. Hlavní objekt nebo klíčová část scény bývá v tomto případě často umístěna do průsečíku kříže, což pomáhá přirozeně vést divákův pohled viz Obrázek 7. (Lukeš, 2023)

Obrázek 7: Kompozice ve tvaru písmene T

Zdroj: (Juraj Cibulka)

2.10 Kompozice ve tvaru písmene S

Mezi oblíbenými kompozičními principy se kromě geometrických tvarů uplatňují i plynulé zakřivené linie. Jednou z nich je křivka ve tvaru písmene S, která vede divákův pohled snímkem podobně jako diagonála. Tento princip se často využívá v krajinářské fotografii, kde jej mohou přirozeně tvořit klikaté cesty (viz Obrázek 8), řeky nebo potoky. Stejně tak se uplatní v architektuře a městské krajině, kde křivku S mohou vytvářet silnice, schodiště nebo jiné organicky tvarované linie. (Lukeš, 2023)

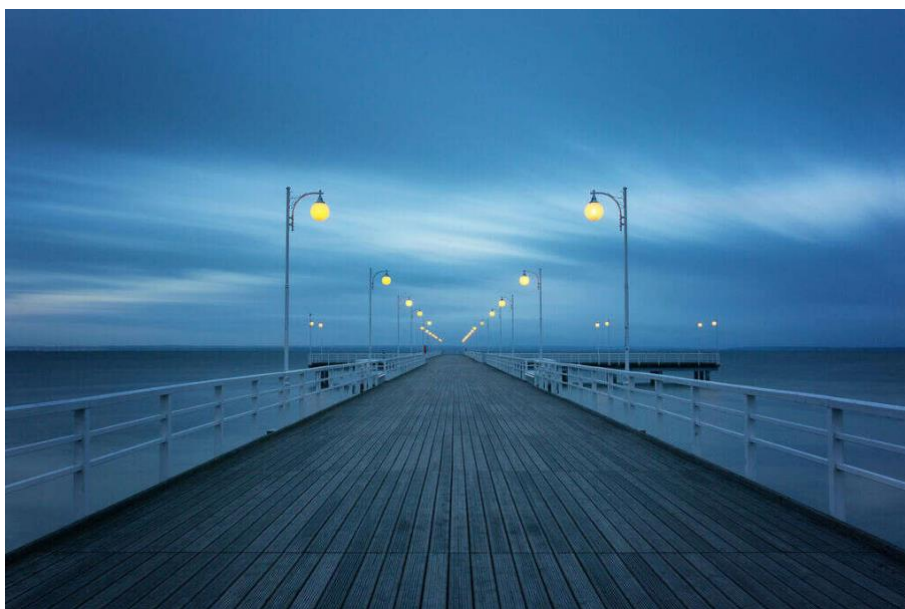

Obrázek 8: Kompozice ve tvaru písmene S

Zdroj: (Tomáš Kapička)

2.11 Lineární perspektiva

Lineární perspektiva je klíčovým nástrojem pro vytváření dojmu hloubky ve fotografii. Tento optický jev vychází z principu, že objekty se s rostoucí vzdáleností zdají menší, což umožňuje zobrazit trojrozměrný prostor na dvojrozměrné ploše. Perspektiva je založena na dvou základních prvcích, změně velikosti objektů a sbíhání linií. Oba tyto jevy vyplývají z faktu, že čím je objekt dále, tím menší se jeví ve vztahu k ohniskové vzdálenosti. Aby perspektiva správně fungovala, je důležité, aby měl divák možnost porovnat velikost objektů s něčím známým. Pokud na fotografii chybí prvek, který by pomohl určit skutečnou velikost objektů, mozek nemá podle čeho odhadnout prostor a snímek může působit ploše. Významným projevem lineární perspektivy je sbíhání linií, kdy se rovnoběžné linie opticky přibližují směrem k bodu v dálce, známému jako úběžník. Tento efekt je patrný například u železničních kolejí, silnic nebo zábradlí, kde linie konvergují k horizontu a tím posilují dojem hloubky (viz Obrázek 9). Podobný jev lze pozorovat i při fotografování architektury, kde se vertikální linie budov zdánlivě sbíhají, pokud je snímek pořízen z nižší perspektivy. Tento jev, označovaný jako kácení linií, vzniká v důsledku směřování linií k úběžníku a lze jej korigovat v postprodukčním softwaru určeném k úpravě perspektivy. (Bartoš, 2008)

Obrázek 9: Sbíhání linií se středovou kompozicí

Zdroj: (Jan Kovář)

2.12 Vzdušná perspektiva

Vzdušná perspektiva vzniká v důsledku přítomnosti částic v atmosféře, které rozptylují světlo a ovlivňují vizuální vlastnosti vzdálených objektů. S rostoucí vzdáleností dochází ke snížení kontrastu, poklesu sytosti barev a zvýšení jasů, přičemž objekty se jeví méně ostré a získávají modravý nádech. Tento jev, označovaný jako „modrání dalek“, posiluje dojem hloubky v obraze, názornou ukázkou je Obrázek 10. Vzdušná perspektiva je nejvýraznější na velké vzdálenosti, v řádu stovek metrů až kilometrů, a nachází široké uplatnění zejména v krajinářské fotografii. Její efekt se liší v závislosti na počasí a denní době. Ráno převažují chladné modré tóny, zatímco v podvečerních hodinách nabývá vzdušná perspektiva teplejších žlutých až červených odstínů. (Bartoš, 2008)

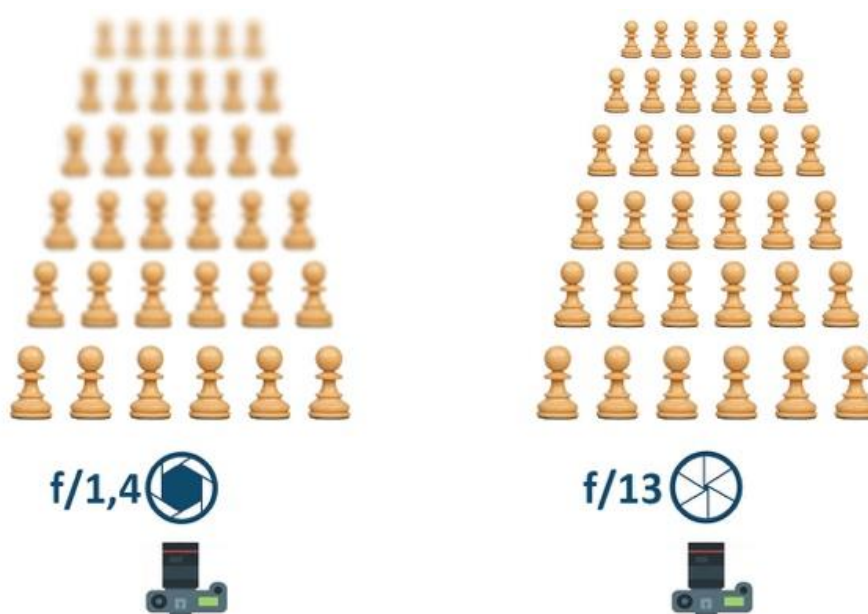

Obrázek 10: Vzdušná perspektiva – modrání dalek

Zdroj: (Hana Danková)

2.13 Hloubka ostrosti

Hloubka ostrosti určuje, která část snímku bude ostrá a která rozostřená. Rozsah hloubky ostrosti lze ovlivnit třemi hlavními faktory: nastavením clony, ohniskovou vzdáleností objektivu a vzdáleností objektu od fotoaparátu. Zvýšení hodnoty clony (nižší clonové číslo) vede ke zmenšení hloubky ostrosti, zatímco větší zaclonění (vyšší clonové číslo) ji naopak rozšiřuje, to je zobrazeno na Obrázek 11. Teleobjektivy přirozeně poskytují menší hloubku ostrosti, což se využívá například v portrétní nebo makrofotografii k vizuálnímu oddělení hlavního motivu od pozadí. (Bartoš, 2008)

Obrázek 11: Vliv clony na hloubku ostrosti

Zdroj: (Megapixel)

3 KOMPOZIČNÍ PRVKY SNÍMKU

3.1 Světlo

Světlo ve fotografii má několik klíčových vlastností, mezi které patří intenzita, kvalita a směr dopadu. Intenzita určuje, zda je světlo přímé nebo difuzní, tedy rozptýlené. Kvalita světla se odvíjí od jeho zdroje, například rozlišujeme denní a umělé světlo. Směr svícení pak zásadně ovlivňuje celkový vizuální dojem snímku. Difuzní neboli měkké světlo minimalizuje tvorbu stínů nebo je téměř zcela eliminuje. Tento typ světla však zároveň potlačuje prostorový dojem. Naopak přímé a bodové světlo vytváří silné stíny, které dodávají scéně větší dramatickosti. (Hájek, 2017)

3.2 Kontrast

Kontrast ve fotografii spočívá v záměrném umístění dvou prvků s odlišnými či protikladnými vlastnostmi vedle sebe. Tímto způsobem dochází ke zvýraznění specifických charakteristik jednoho z těchto prvků, které by jinak nebyly tak výrazné. Významnou roli hrají také vnější faktory, jako je intenzita a barevnost okolního osvětlení, které mohou zesilovat či oslabovat vnímaný kontrast mezi objekty na fotografii. (Doležal, 2020)

3.2.1 Tonální kontrast

Tonální kontrast je obdobou barevného kontrastu v monochromatické (černobílé) fotografii. Po odstranění barev mezi sebou jednotlivé odstíny kontrastují odlišně. Fotografové pracující s černobílým filmem si osvojili dovednost vnímat tonalitu scény a dokázali odhadnout, jaké tonální hodnoty budou mít objekty na výsledném snímku. K jejich úpravě používali barevné filtry před objektivem. V digitální fotografii lze nastavit monochromatický náhled, zatímco snímek je stále ukládán v plné barevnosti do formátu RAW. Tonální kontrast pak lze doladovat v postprodukci aplikací digitálních barevných filtrů na původní barevný snímek, viz Obrázek 12. (Zeman, 2015)

Obrázek 12: Tonální kontrast v barevné fotografii

Zdroj: (Jan Zeman)

3.2.2 Barevný kontrast

Barevný kontrast patří k nejúčinnějším způsobům, jak dosáhnout silného vizuálního dojmu ve fotografii. Nejvýraznější efekt vzniká tehdy, jsou-li ve snímku použity barvy, které leží na barevném spektru co nejdále od sebe. Obvykle se jedná o vztahy mezi primárními barvami (červená, modrá, žlutá) a jejich komplementárními protějšky, jako je například červená s modrozelenou nebo modrá se žlutou, viz Obrázek 13. Výraznosti lze však dosáhnout i při použití méně kontrastních odstínů, zejména pokud je obrazová paleta omezena pouze na dvě barvy, čímž se pozornost diváka soustředí na samotný barevný vztah. (Busselle, 2002)

Obrázek 13: Královský kontrast barev během modré hodinky

Zdroj: (Jakub Škyta)

3.3 Negativní prostor

V oblasti fotografické kompozice hraje důležitou roli nejen správné rozvržení jednotlivých prvků, ale také způsob, jakým je využíván prostor v rámci snímku. Jedním z klíčových konceptů je negativní prostor, tedy oblasti obrazu, které zůstávají prázdné nebo minimálně zaplněné vizuálními informacemi. Tento prvek kompozice se využívá k vytvoření kontrastu mezi hlavním motivem a jeho okolím, čímž napomáhá k lepší orientaci diváka v obraze a zdůrazňuje klíčový subjekt snímku. Zatímco doporučení zaplnit kompoziční rámec směřuje k eliminaci nadbytečných prvků a zajištění vizuální celistvosti, využití prázdných oblastí nabízí opačný přístup, tedy záměrné ponechání částí snímku bez obsahu s cílem posílit hlavní motiv, viz Obrázek 14. Tento přístup umožňuje vyhnout se vizuálnímu chaosu a podporuje čistotu kompozice. Použití negativního prostoru je zvláště efektivní při fotografování objektů s vysokou mírou detailů nebo složitou strukturou. (Freeman, 2012)

Obrázek 14: Negativní prostor

Zdroj: (Josef Cvrček)

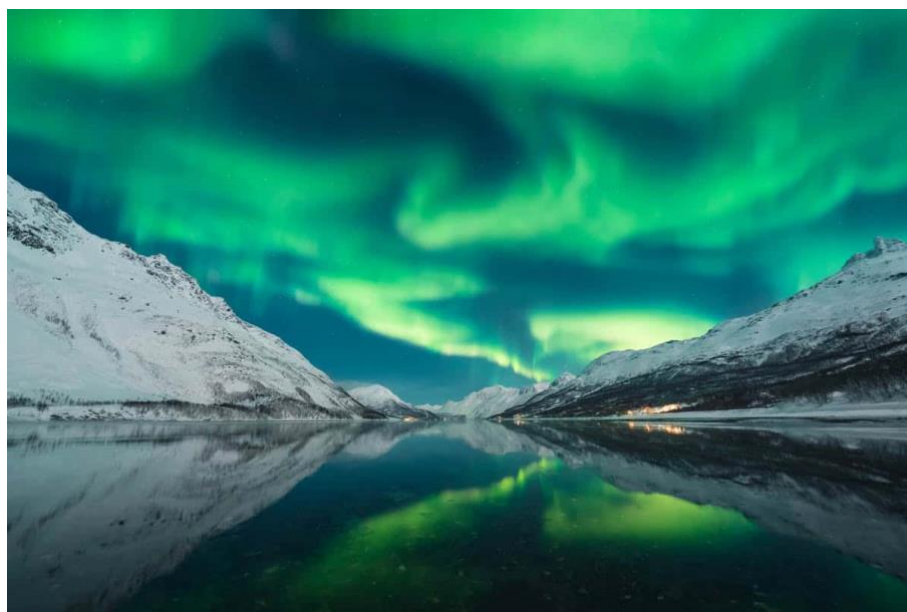
3.4 Symetrie a asymetrie

Dosažení vizuální harmonie ve fotografii vyžaduje promyšlenou kompozici, v níž jednotlivé prvky nesoutěží o pozornost a hlavní motiv jasně komunikuje s divákem. Klíčový je pocit

celistvosti a uspořádanosti. Příliš mnoho prvků může vést k vizuálnímu chaosu, zatímco příliš jednoduchá kompozice může oslabit sdělení snímku. Asymetrická vyváženost nastává, když jsou obě strany snímku odlišné, ale přesto mezi nimi existuje vizuální harmonie. Tento přístup je často složitější než symetrie, ale vede k dynamičtějším a zajímavějším výsledkům. Fotograf musí věnovat pozornost uspořádání scény, změně stanoviště a úhlu pohledu, aby dosáhl správné rovnováhy mezi prvky v obraze. (Bartoš, 2008)

3.5 Linie

Linie definují tvary, usměrňují pohled diváka a ovlivňují celkový dojem snímku. Mohou být dlouhé či krátké, silné nebo jemné, přímé či zakřivené, přičemž každá z těchto vlastností vyvolává odlišné emocionální reakce. Tenké linie mohou působit křehce a nestabilně, zatímco silné vyvolávají dojem pevnosti a spolehlivosti. Hladké, zakřivené linie často navozují pocit klidu a harmonie, zatímco ostré, zubaté tvary mohou být vnímány jako chaotické, nebezpečné nebo dramatické. V přírodě se běžně vyskytují organické, zvlněné linie (viz Obrázek 13). Vědomá práce s liniemi umožňuje nejen vést divákův pohled po obraze, ale také vytvářet specifickou atmosféru a emocionální naladění snímku. (Peterson, 2013)

Obrázek 15: Vodící linie v krajinářské fotografii

Zdroj: (Marek Rybář)

3.6 Tvar

Tvar je klíčovým prvkem vizuální identifikace. Umožňuje nám rozpoznávat objekty, orientovat se v prostoru a vytvářet spojení s vizuálními podněty. Bez jasného tvaru zůstává objekt neidentifikovatelný, což může vyvolávat nejistotu nebo dokonce strach. Od pradávna je schopnost rozpoznávat tvary zásadní pro přežití. Lidé se učili vnímat obrysy nebezpečí i bezpečí a tento princip platí i ve fotografii. Tvůrci hororů využívají nejasných a neznámých tvarů k vyvolání napětí, zatímco v běžném životě nás uklidňuje známý obrys například blízcího se auta. Při komponování snímků je důležité zajistit dostatečný kontrast mezi tvarem objektu a jeho okolím, který vidíme na Obrázek 16. Siluety, které vznikají při nízkém slunci, jsou obzvláště výrazné a eliminují rušivé detaily. Nejčistší vizuální formou je právě silueta, která vede divákovu pozornost přímo k podstatě scény a umocňuje její atmosféru. (Peterson, 2013)

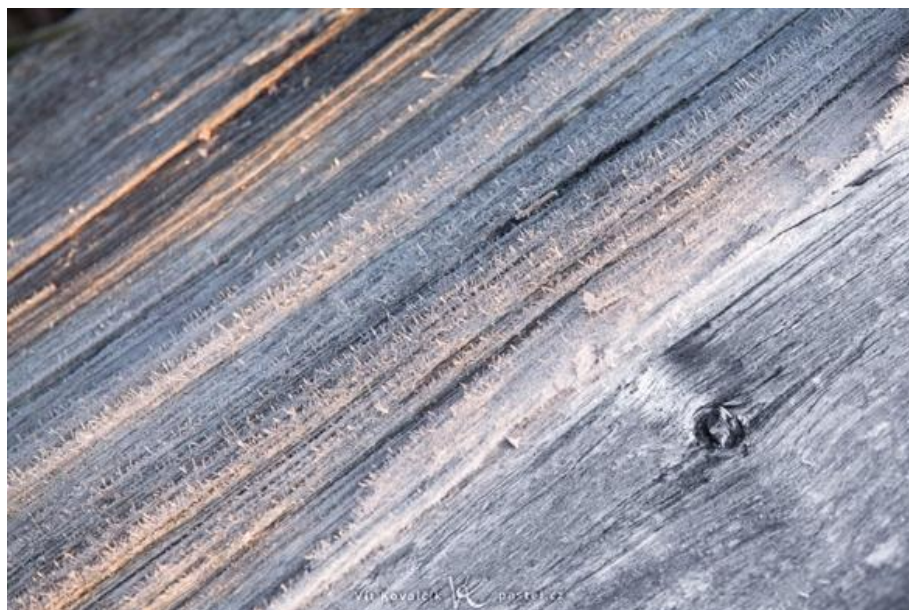

Obrázek 16: Silueta stromu

Zdroj: (Mick Haupt)

3.7 Textura

Textura dokáže vyvolat silné emoce. Hrubý povrch působí drsně, měkký a hladký naopak jemně a zranitelně. Ve fotografii však její vnímání závisí především na světle. Boční osvětlení ji zvýrazní, zatímco přímé ji potlačí. Viditelnost textury ovlivňuje i úhel pohledu a vzdálenost. Při správném použití dodává snímku hloubku a hmatovou představu, čímž zesiluje divákovu emocionální reakci, viz Obrázek 17. (Peterson, 2013)

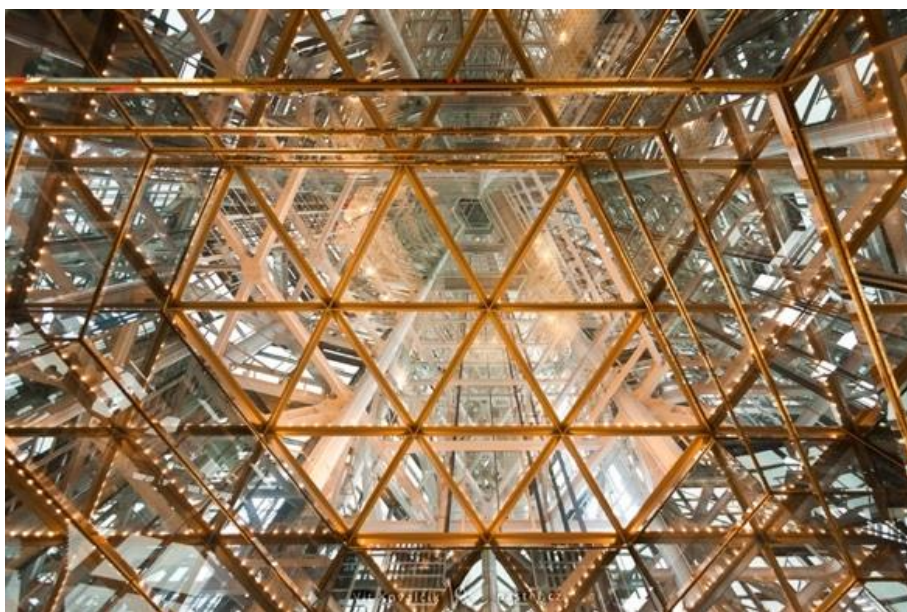

Obrázek 17: Textura – Kůra s jinovatkou

Zdroj: (Vít Kovalčík)

3.8 Vzor

Vzor v obraze vytváří řád, rytmus a stabilitu. Opakující se prvky sjednocují kompozici a mohou působit harmonicky nebo monotónně (viz Obrázek 18), zatímco jejich narušení přitahuje pozornost a dodává dynamiku. Ve fotografii lze vzor využít k vedení pohledu diváka i k posílení vizuálního dojmu. Pravidelnost uklidňuje, zatímco nečekané prvky vytvářejí napětí a vzbuzují zvědavost. Práce se vzorem tak umožňuje ovlivnit atmosféru snímku a emoce diváka. (Peterson, 2013)

Obrázek 18: Vzory – Struktura ocelových výztuží při pohledu vzhůru skrze celou vyhlídkovou věž ve městě Fukuoka

Zdroj: (Vít Kovalčík)

3.9 Barva

Barva zásadně ovlivňuje vizuální vnímání snímku i jeho emocionální působení. Kromě estetické funkce hraje důležitou roli při vedení divákovy pozornosti a podtržení sdělení fotografie. Každá barva se mění v závislosti na světelných podmínkách. Přirozené denní světlo ovlivňuje její intenzitu i teplotu, což se projevuje například rozdílem mezi teplými tóny ranního a večerního světla neutrálnějšími barvami při zatažené obloze. Fotograf by měl tyto změny vnímat a využívat je pro dosažení požadovaného efektu. Kromě samotného výběru barev hraje

roli také jejich uspořádání v kompozici. Barevné harmonie či jemné přechody mezi odstíny mohou podpořit celkovou atmosféru snímku. Barva tak není pouze estetickým prvkem, ale také nástrojem pro vytváření vizuální rovnováhy a smysluplného sdělení. (Peterson, 2013)

U záměrně aranžovaných námětů, jako jsou portréty či zátiší, má fotograf nad barevným uspořádáním snímku téměř úplnou kontrolu. Může vědomě pracovat s barvami jednotlivých objektů, pozadí i světla a přizpůsobit celkové barevné ladění obrazu. Naopak při fotografování krajin, přírody nebo neinscenovaných momentů spočívá práce s barvou spíše ve výběru vhodného stanoviště, úhlu pohledu a okamžiku záběru. Zásadní je zde rozhodnutí, které prvky budou do obrazu zahrnuty a které z něj zůstanou záměrně vynechány. I to totiž ovlivňuje celkové barevné působení a rovnováhu kompozice (Busselle, 2002).

4 PRAKTICKÉ VYUŽITÍ PRAVIDEL KOMPOZICE

Každý fotografický žánr využívá základní kompoziční pravidla, která přispívají k estetickému dojmu a srozumitelnosti fotografie. Tato kapitola se zaměřuje na jejich aplikaci v portrétní, krajinářské a architektonické fotografii. Vzhledem k tomu, že výsledná kompozice je ovlivněna nejen výběrem motivu, ale také technickým zázemím, jsou součástí i vybrané technické aspekty fotografování.

4.1 Pravidla kompozice v portrétní fotografii pro začínající fotografy

Fotografování portrétů je proces, který vyžaduje nejen technické dovednosti, ale také cit pro kompozici. V praxi nelze vždy předem určit, která varianta bude nejlepší, proto je vhodné zkusit různé přístupy a analyzovat výsledky. I méně zdařilé snímky představují cennou zkušenost, která přispívá k rozvoji fotografických schopností. Kromě dodržování kompozičních pravidel je důležité nebát se experimentovat. Záměrné porušení pravidel může vést k objevení vlastního vizuálního stylu a originality. Systematické zkoumání těchto pravidel, ať už jejich důsledným uplatněním nebo naopak vědomým opomenutím, umožňuje lépe pochopit jejich význam a efekt v praxi. (Kovalčík, 2019)

4.1.1 Výběr objektivu

Výběr objektivu výrazně ovlivňuje výsledný vzhled portréту i celkové kompoziční možnosti. V portrétní fotografii se často používají tzv. portrétní objektivy, které svým charakterem lichotí

fotografovanému. Typickým příkladem je pevný objektiv s ohniskovou vzdáleností 85 mm, který poskytuje přirozenou perspektivu a příjemné rozostření pozadí. K oblíbeným variantám patří i zoomový objektiv 70–200 mm se světelností f/2.8, který umožňuje flexibilitu při změně vzdálenosti a zároveň zachovává měkké rozostřené pozadí. Naopak při použití širokoúhlého objektivu z malé vzdálenosti může dojít ke zkreslení rysů obličeje. Přestože lze portrét vytvořit téměř jakýmkoli objektivem, použití takového, který vizuálně lichotí postavě i obličeji, vede k profesionálnějšímu výsledku a často usnadňuje postprodukcí. (Kelby 2024)

4.1.2 Celek, polocelek, polodetail, detail

Volba velikosti záběru ovlivňuje výsledný charakter portréту. Detail, polodetail, polocelek i celek se liší nejen kompozičním uspořádáním, ale i nároky na práci s modelkou a výrazovou přesností. Při práci s detailem je klíčové zaměřit se na oči a rty, přičemž mírný nadhled pomáhá eliminovat neestetické prvky. Polodetail, který zahrnuje obličej i ruce, vyžaduje větší souhru s modelkou, protože špatně zvolené gesto či poloha mohou působit nepřirozeně. Polocelek zahrnuje větší část těla a je důležité dbát na vhodné zakončení snímku, například neřezat obraz v oblasti kolen nebo kotníků (podrobněji viz kapitola 4.1.4). Při záběru celé postavy je nezbytné, aby byla zachycena kompletně včetně hlavy a chodidel. (Bartoš, 2008)

4.1.3 Sledování zlatého řezu

Pravidlo zlatého řezu známé také jako pravidlo třetin doporučuje umístit hlavní motiv do jedné třetiny obrazu na výšku i na šířku. Pohled portrétovaného by měl ideálně směřovat do volného prostoru snímku, čímž se zachová vizuální rovnováha. Přesto se pravidlo často porušuje například umístěním modelky do středu. Klíčové však zůstává správné výškové rozdělení. Chybou bývá ponechání hlavy uprostřed snímku s nadměrným prázdným prostorem nahoře. (Kovalčík, 2019)

Tato chyba bývá způsobena tím, že oči portrétované osoby jsou automaticky umístěny do středu obrazu. Vhodnější je jejich posun směrem k horní třetině záběru, čímž se kompozice stává přirozenější. (Kelby 2024).

4.1.4 Ořezávání portrétního snímku

Při ořezávání portréту je důležité vyhnout se řezům v kloubech, aby snímek nepůsobil nepřirozeně. U detailu je vhodné končit těsně pod rameny s ohledem na oblečení a doplňky. Pokud je portrét ořezán v oblasti pasu, je důležité zachovat celé ruce v záběru. Ořez od poloviny stehen umožňuje volnost gestikulace, zároveň poskytuje detailnější pohled na mimiku a výraz tváře. (Kovalčík, 2019)

Kromě větších částí těla je však třeba dávat pozor i na zdánlivé detaily, jako jsou prsty nebo chodidla. Jejich nechtěné oříznutí, zejména v místech, kde by měla být vidět celá končetina, může výsledný portrét oslabit a narušit celkový dojem jemným, ale nepříjemným způsobem. I když si pozorovatel nemusí přesně uvědomit, co je na snímku nesprávné, drobná kompoziční chyba tohoto typu může mít negativní vliv na výslednou fotografii. (Kelby, 2024)

4.1.5 Fotografování ze správné výšky

Výška, ze které fotografujete, ovlivňuje vnímání postavy na snímku. Focení shora může způsobit, že modelka působí menší, zatímco focení z nižší perspektivy opticky prodlužuje nohy. Ideální je držet fotoaparát na úrovni očí portrétovaného, s výjimkou kreativních záměrů. (Kovalčík, 2019)

Při využití nadhledu může i nepatrné zvýšení pozice fotoaparátu nad úroveň očí portrétovaného přinést řadu vizuálně příznivých efektů. Takový úhel jemně zvýrazní linii čelisti, obličej působí štíhlejší a protáhlejší a oči se jeví větší a výraznější. Tento přístup často vede k lichotivějšímu vzhledu snímku, a právě proto jej profesionální portrétní a módní fotografové záměrně využívají. V praxi se toho dosahuje buď postavením modelu o něco níže než je fotograf, nebo naopak tím, že si fotograf lehce zvýší pozici pomocí stoličky. (Kelby, 2024)

4.1.6 Umístění očí

Při kompozici portrétního snímku je vhodné umístit oči fotografované osoby do horní třetiny obrazu. Tato tradiční kompoziční zásada, vycházející z pravidla třetin, přirozeně směřuje pozornost diváka právě na oblast očí, která bývá ve vizuálním vnímání klíčová. Pokud je model umístěn blízko fotoaparátu, může dojít k tomu, že horní část hlavy bude mírně mimo záběr. Je-li tento ořez proveden záměrně, může působit jako moderní a vizuálně silný způsob,

jak zintenzivnit vnímání portréту. Klíčové je, aby nebyl odříznut jen samotný vršek, ale aby bylo zřejmé, že se jedná o vědomé kompoziční rozhodnutí. Tímto způsobem může fotograf dosáhnout většího zaplnění obrazové plochy. Divák často takový záběr vnímá jako přirozený, aniž by si absenci části hlavy výrazně uvědomil. Naopak by se měl fotograf vyvarovat ořezu ve spodní části obličeje. (Kelby, 2024)

4.1.7 Využití linií

Vodící linie, jako cesty, zábradlí či architektonické prvky, pomáhají vést pohled diváka k portrétované osobě a zvýraznit ji v kompozici. Jejich správné využití dodává snímku hloubku a dynamiku. (Kovalčík, 2019)

4.1.8 Zákryt v portrétní fotografii

Zahrnutí prvků do popředí dodává snímku hloubku a zajímavost. Kreativní fotografové využívají prostředí a rekvizity k rámování modelky nebo fotí skrz objekty, čímž vytvářejí přirozený efekt rozostření. Umístění modelky dále do scény může zároveň narušit opakující se prvky v pozadí a zvýšit vizuální dynamiku. Tyto kompoziční prvky nevznikají náhodou, ale vyžadují pečlivé plánování a někdy i nekomfortní fotografické úhly. (Kovalčík, 2019)

4.2 Pravidla kompozice v krajinářské fotografii pro začínající fotografy

Při fotografování krajiny hraje výběr správného stanoviště klíčovou roli. Jednou z častých chyb bývá předčasné rozložení stativu na prvním místě, které se nabízí. Místo toho je vhodné nejprve prozkoumat okolí s fotoaparátem v ruce, pohybovat se po prostoru a hledat co nejlepší úhel pohledu. Teprve poté, co fotograf nalezne vhodnou kompozici a perspektivu, má smysl stativ postavit. Tento přístup umožňuje vnímat scénu dynamičtěji, s větší svobodou, a často vede k podstatně zajímavějším záběrům. I malá změna pozice nebo výšky pohledu může znamenat zásadní rozdíl ve výsledném snímku. (Kelby, 2021)

4.2.1 Stativ a expozice

Použití stativu představuje pro krajinářskou fotografii klíčový prvek, zejména při fotografování v horších světelných podmínkách, jako je východ či západ slunce nebo zatažená obloha. Stativ umožňuje pracovat s delšími expozičními časy bez rizika rozmazání obrazu, což zároveň eliminuje nutnost zvyšování citlivosti ISO nebo přílišného otevírání clony. Díky tomu lze

dosáhnout maximální hloubky ostrosti a čistoty obrazu bez digitálního šumu. Ideálním nastavením je režim priority clony s hodnotami $f/7,1$ až $f/13$, kde se minimalizuje riziko difrakce a ztráty detailů. Při fotografování bez stativu je nezbytné přizpůsobit nastavení expozice tak, aby bylo možné udržet fotoaparát stabilní v ruce. Klíčovým parametrem se stává čas závěrky, který by u širokoúhlých objektivů neměl klesnout pod přibližně $1/50$ sekundy. Významnou roli hraje i stabilizace objektivu nebo snímače. Clonové číslo je stále důležité pro dosažení dostatečné hloubky ostrosti, nicméně v horších světelných podmínkách může být nutné jej snížit. Chybějící světlo je pak často nutné kompenzovat vyšší citlivostí ISO, což zvyšuje riziko šumu. Ideální expozici bez stativu lze tak dosáhnout jen za dobrých světelných podmínek, které však pro krajinářskou fotografii nejsou vždy vizuálně nejzajímavější. (Megapixel, © 2001–2025)

4.2.2 Pravidlo třetin v krajinářské fotografii

Jedním z klíčových kompozičních rozhodnutí při fotografování krajiny je volba umístění horizontu. Nejčastější chybou bývá jeho vedení středem obrazu, což často vede k ploše působícímu a nevýraznému snímku. Jako praktické vodítko slouží pravidlo třetin, podle něhož je vhodné umístit horizont buď do horní, nebo do dolní třetiny snímku, v závislosti na tom, zda je vizuálně zajímavější popředí nebo obloha. Pokud má scéna poutavé detaily v krajině, volíme vyšší horizont. Jestliže dominuje dramatické nebe, horizont posuneme níže. Pravidlo třetin však není nutné dodržet přesně. V některých případech může lépe působit i horizont posunutý například do čtvrtiny obrazu. (Kelby, 2021)

4.2.3 Vodící linie

Vodící linie představují jeden z nejúčinnějších prostředků, jak diváka obrazem vést a ovlivnit jeho vizuální vnímání. Pomáhají vtáhnout pozorovatele do fotografie, vytvořit iluzi prostorové hloubky a navodit pocit pohybu nebo cesty krajinou. Linie nemusí být nutně rovné. Mohou mít podobu křivek, diagonál, zakřivených cest či přirozených oblouků. Směr jejich vedení může být různý, od rohu k rohu, shora dolů nebo v nepravidelných trajektoriích. V krajině tuto funkci často plní cesty, stezky, potoky, koleje, ploty nebo skalní útvary. Jejich promyšlené využití vytváří v jinak plochem obrazu dojem trojrozměrnosti a zároveň pomáhá divákovi objevovat scénu postupně, od popředí až do nejvzdálenějších plánů. (NiSi Filters Australia, 2020)

4.2.4 Použití negativního prostoru v krajinářské fotografii

Princip negativního prostoru, podrobněji rozebraný v kapitole 3.3, nachází v krajinářské fotografii specifické uplatnění. Minimalistický přístup, který je v současné krajinářské tvorbě stále častěji zastoupen, staví právě na práci s otevřeným, vizuálně jednoduchým prostorem. Typickým příkladem může být jednolitá plocha modré oblohy, rozlehlá travnatá louka nebo klidná písčité pláž. Do takto koncipované scény se často umísťuje drobný, osamocený motiv, například strom, výrazný kámen, který působí kontrastně vůči prázdnému okolí. V těchto případech může být účinné záměrně porušit pravidlo třetin a posunout hlavní motiv blíže k okraji snímku, čímž se ještě více podtrhne dojem prostoru a samoty. (Rowse et al., 2024)

4.2.5 Objekt v popředí v krajinářské fotografii

Jedním ze způsobů, jak do krajinářského snímku vnést hloubku a vizuální dynamiku, je práce s výrazným objektem v popředí. Tento prvek zaujme divákovu pozornost hned při prvním pohledu a zároveň ho vede k prozkoumání dalších částí obrazu. V krajině může jít například o kámen, naplavené dřevo, květiny nebo jakýkoli jiný výrazný tvar, který obraz ukotvuje a rozvrstvuje. Důležité je vnímat scénu jako celek složený z popředí, středního plánu a pozadí, které spolu vytvářejí přirozenou hloubku. Kompozice tak získává vyváženou strukturu a umožňuje divákovi procházet snímkem podobně, jako by četl příběh. (Kelby, 2021)

4.2.6 Rámování

Rámování je kompoziční technika, která využívá přirozené prvky ve scéně k vizuálnímu ohraničení hlavního motivu. V krajinářské fotografii se jako rám mohou uplatnit větve stromů, oblouky skal, vstupy do jeskyní nebo větve stromů v popředí. Tyto prvky přitahují divákovu pozornost směrem ke středu kompozice. Rámování zároveň přispívá k pocitu prostorové hloubky a atmosféře snímku. Důležité je volit takové prvky, které scénu přirozeně doplňují a nepůsobí rušivě. Experimentování s úhlem pohledu a vzdáleností může výrazně ovlivnit výsledný účinek této techniky. (Rybář, © 2025)

4.3 Pravidla kompozice ve fotografii architektury pro začínající fotografy

Kompozice hraje v architektonické fotografii zásadní roli, neboť pomáhá zvýraznit strukturu, rytmus a estetiku fotografovaných staveb. Mezi klíčové nástroje patří využití vodicích linií, které vedou oko diváka obrazem. Tyto linie mohou být tvořeny například schodišti, chodbami nebo hranami budov. Důležitým principem je také symetrie, kterou lze využít zejména u architektonicky pravidelných objektů. Vhodné rámování záběru umožňuje vyvážit kompoziční prvky po obou stranách snímku. Uplatnění nachází i pravidlo třetin, kdy se dominantní architektonické prvky umísťují na vodorovné nebo svislé linie mřížky. Při fotografování exteriérů se doporučuje pracovat s prvky v popředí, jako jsou stromy, vodní prvky nebo i postavy, které napomáhají vytvořit prostorovou hloubku a dodávají snímku měřítko a kontext. (PRO EDU, 2024)

4.3.1 Stativ a expozice

Stativ je v architektonické fotografii nepostradatelným nástrojem, který umožňuje přesnou kontrolu nad kompozicí i expozicí snímku. Ačkoli se může zdát zbytečný při dostatečném denním světle, jeho význam se projeví zejména při použití vyšších clonových čísel, běžných v tomto žánru (např. $f/8$ až $f/16$). Takové nastavení snižuje množství světla dopadajícího na snímač a prodlužuje expoziční čas. Pro zachování nízké citlivosti ISO a tím i vysoké obrazové kvality je proto stabilní opora nezbytná zejména za horších světelných podmínek. (Lukeš, 2023)

4.3.2 Kácení linií

Kácení linií je častým problémem v architektonické fotografii a přímo souvisí s principem lineární perspektivy uvedeným v kapitole 2.11. Tento jev nastává, když fotograf při snímání nakloní fotoaparát nahoru nebo dolů. Snímač tak není kolmo ke scéně a svislé rovnoběžky, například hrany budov nebo sloupů, se začnou opticky sbíhat. Při fotografování z výrazného nadhledu může dojít i k jejich rozbíhání. Zabránit tomuto zkreslení lze několika způsoby. Pomáhá fotografovat z větší vzdálenosti nebo z vyššího stanoviště. Ideálním řešením je použití tilt-shift objektivu. Alternativou je úprava v editoru, která však může vést ke ztrátě okrajových částí obrazu a narušení proporcí objektu. (Megapixel s.r.o., 2025)

4.4 Kdy porušovat pravidla kompozice?

Porušení pravidel kompozice může být zcela na místě, pokud autor ví, proč se tak rozhodl. Důležité je, aby si i v takovém případě udržel kontrolu nad vizuálním tokem obrazu. Pokud odklon od zavedených postupů slouží k lepšímu vyjádření záměru, může vést k silnějšimu sdělení. Je však zásadní nejprve pravidla dobře ovládat a pochopit jejich význam, aby bylo možné určit, kdy a jakým způsobem je vhodné je porušit. Zároveň platí, že porušení příliš mnoha pravidel najednou vede zpravidla k chaosu, který může diváka zmást nebo odradit. Proto je dobré přistupovat k porušování pravidel cíleně a s mírou. (ProGrade Digital, 2021)

4.4.1 Porušení pravidla třetin

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.4, pravidlo třetin je často doporučovaným nástrojem pro dosažení vizuální rovnováhy ve fotografii. V praxi však existují situace, kdy je účelné od tohoto principu upustit. V kapitole 2.8 byla popsána středová kompozice, která se stává vhodnou alternativou například při práci se symetrií nebo dominantním motivem.

Podle Lalor (© 2025) může být umístění objektu do středu rámu silným kompozičním prostředkem, pokud tím autor vědomě zdůrazňuje hlavní téma snímku. Takový přístup je běžný například v portrétní fotografii, kde přímé středové umístění přirozeně poutá divákovu pozornost a může vizuálně podtrhnout důležitost zobrazované osoby.

4.4.2 Záměrné naklonění horizontu

Jedním z často opakovaných doporučení v kompozici je udržet horizont v rovině, což napomáhá vizuální stabilitě snímku. Porušení této zásady je považováno za častou chybu začínajících fotografů. Přesto může být naklonění horizontu využito záměrně jako výrazový prostředek. Pokud je použito vědomě, může vizuálně vyvolávat napětí, psychologickou nevyrovnanost nebo dynamiku scény, která by při klasickém vodorovném vedení horizontu nevznikla. (ProGrade Digital, 2021)

4.4.3 Záměrné nevyplnění obrazového pole

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.1, vyplnění snímku hlavním motivem může pomoci zvýraznit vizuální účinek fotografie a zamezit rušivým prvkům v pozadí. Přesto se nabízí i opačný přístup, kdy fotograf vědomě ponechává více volného prostoru kolem objektu.

Jak uvádí Lalor (2025), i když se začínajícím fotografům doporučuje zaplnit obraz hlavním objektem pro silnější účinek, záměrné ponechání prostoru kolem něj může být stejně přínosné. Vzniká tím fotografie, která kromě samotného motivu zachycuje i jeho okolí, a tím přidává snímku více vizuálních informací a širší kontext. Takový přístup se často využívá například v environmentálních portrétech, kde prostředí napomáhá vyprávět příběh fotografované osoby.

4.5 Časté chyby a jak se jim vyhnout

„Prvních 10 000 fotografií je nejhorších.“ – Henri Cartier-Bresson (Citaty.net, 2024)

Tato slavná slova jednoho z nejvlivnějších fotografů 20. století výstižně vyjadřují podstatu fotografické praxe. Ačkoliv práce Vliv a význam kompozice ve fotografii shrnuje klíčová teoretická východiska a kompoziční pravidla, skutečné porozumění fotografii přichází až s vlastní zkušeností a vytrvalým tréninkem. Tato kapitola nabízí několik praktických doporučení pro začínající fotografy, jak efektivně začít s kompozicí a fotografickým viděním v reálných podmínkách.

4.5.1 Vzdálenost od fotografovaného objektu

„Nejsou-li vaše fotografie dobré, nebyl jste dost blízko.“ – Robert Capa (Citaty.net, 2017)

V kapitole 2.1 vyplnění snímku bylo uvedeno, že správná kompozice často vyžaduje nejen pečlivou volbu hlavního objektu, ale i úpravu vzdálenosti a úhlu pohledu. Tento aspekt bývá začínajícími fotografy často přehlížen. Mnozí se při komponování drží v bezpečné vzdálenosti, což vede k méně výrazným nebo neosobním snímkům.

Bryan Peterson (2013) proto doporučuje praktické cvičení, které napomáhá odbourat tuto „pohodlnost“. Fotograf má po celý týden fotit výhradně písmena a čísla, a to tak, aby záběr vyplnil vždy jediný znak. Kromě zlepšení schopnosti kompozičního rozhodování se tímto přístupem posiluje i vnímání detailu, práce se světlem a barvou. Cílem není jen zaznamenat objekt, ale naučit se k němu přistupovat blíže, z různých úhlů a s větší pečlivostí.

4.5.2 Špatné zaostření

Špatné zaostření je častou technickou chybou, která může narušit celkový dojem fotografie. Nejčastěji k ní dochází tehdy, když ostření směřuje mimo hlavní motiv, což bývá způsobeno buď chybným nastavením fotoaparátu, nebo automatickým přeostrěním objektivu. Výsledkem

je neostře zachycený stěžejní prvek snímku, což snižuje jeho výrazovou sílu i srozumitelnost pro diváka. (Eliáš a Mátlová, 2024)

Z mé vlastní zkušenosti je dobré v průběhu fotografování se čas od času podívat do náhledu ve fotoaparátu a přiblížit si výsledné fotografie, abych zjistila, zda mám zaostřené přesně to, co potřebuji.

4.5.3 Rušivé objekty

Rušivé objekty na pozadí, jako jsou výrůstky, srostlice nebo slepence, vznikají nejčastěji z nepozornosti při komponování. Typickým příkladem je situace, kdy z hlavního objektu „roste“ strom, sloup nebo dopravní značka, případně kdy větev překrývá část obličeje portrétované osoby. Takové prvky působí rušivě a narušují výsledný snímek. Řešením bývá drobný posun fotoaparátu, kterým lze tyto nežádoucí objekty buď zcela vyřadit ze záběru, nebo je zakrýt hlavním objektem. (Eliáš a Mátlová, 2024)

4.5.4 Směr pohybu

Chyba ve směru pohybu se často objevuje při dodržování pravidla zlatého řezu. Objekt pohledem, pohybem nebo soustředěním míří ven ze snímku, což není vhodné. Divák neví, co bude následovat, což působí zmatečně. Řešením je přesunout objekt do druhé třetiny a ponechat prostor ve směru pohybu či pohledu. (Eliáš a Mátlová, 2024)

5 PŘEHLED A POROVNÁNÍ FOTOGRAFIÍ S DOBROU A ŠPATNOU KOMPOZICÍ

Praktická část této práce navazuje na předchozí kapitulu, která se věnovala základním pravidlům kompozice a jejich využití ve třech vybraných fotografických žánrech: portrétní, krajinářské a architektonické fotografii. Zatímco čtvrtá kapitola popisovala konkrétní postupy, technické aspekty a doporučení pro začínající fotografy, nyní se zaměřuji na praktické uplatnění v reálných situacích.

Pro každý z žánrů jsem pořídila dvojici snímků. Jeden z nich odpovídá základním principům kompozice, druhý záměrně tyto principy porušuje nebo opomíjí. Cílem této části je ukázat, jak výrazně může kompozice ovlivnit celkový dojem z fotografie. Ke každé fotografii je připojen komentář, který se zaměřuje na použité prvky, případné chyby a rozdíly mezi správně a nesprávně komponovaným obrazem.

Součástí praktické části je také jedna dvojice snímků, kterou lze zařadit do oblasti urbanistické krajiny. Tento pojem označuje prostředí, kde se propojují architektonické prvky s přírodním rámcem. Vizuální účinek zde vzniká nejen díky samotné stavbě, ale i jejímu zasazení do okolního prostoru a vztahům mezi jednotlivými prvky v obraze. Podle Ministerstva pro místní rozvoj se urbanistická kompozice chápe jako záměrné uspořádání prvků, které respektuje přírodní i stavební struktury a usiluje o esteticky i funkčně kvalitní prostor. (Ústav územního rozvoje, 2019)

5.1 Portrétní fotografie

Na následujícím páru fotografií je možné sledovat rozdíly mezi správnou a chybnou kompozicí v portrétní fotografii. První snímek představuje ukázkou vyváženého a promyšleného uspořádání prvků, zatímco druhý snímek upozorňuje na chyby, kterým je vhodné se při fotografování vyhnout.

Kompozičně zdařilá fotografie obsahuje následující klíčové prvky:

- Pravidlo třetin – oči modelky jsou umístěny v horní třetině snímku, čímž je přirozeně vedena pozornost diváka a obraz působí harmonicky.

- Vedení linií – vertikální linie stěny jemně rámuji scénu a nenápadně směřují pohled k modelce.
- Prostor kolem modelky – dostatek místa nad hlavou i po stranách vytváří otevřený a vzdušný dojem.
- Postavení a perspektiva – modelka je fotografována ze správné výšky, v úrovni očí, což podporuje přirozenost.

Kompozičně nezdařilá fotografie vykazuje tyto nedostatky:

- Výrazné linie v pozadí – konstrukce mostu s horizontálními a vertikálními liniemi odvádí pozornost od hlavního objektu.
- Rušivý objekt v pozadí – sloup za modelkou vytváří nežádoucí efekt, kdy vyrůstá modelce z hlavy.
- Pohled – modelka je fotografována z mírného podhledu, který jí nelichotí.

Portrét působí přirozeně a vyváženě díky fotografování z úrovně očí a uplatnění pravidla třetin. Naopak rušivé pozadí a prvky „vyrůstající“ z hlavy modelky narušují kompozici a odvádějí pozornost.

SPRÁVNÁ KOMPOZICE

NESPRÁVNÁ KOMPOZICE

Obrázek 19: Porovnání správné a nesprávné kompozice – portrét 1

Zdroj: (Veronika Žabková)

Na druhé dvojici snímků je vidět rozdíl mezi promyšlenou a nevyváženou kompozicí. První fotografie ukazuje, jak lze efektivně využít hru stínů a zapojení přírodních prvků v popředí. Druhá fotografie poukazuje, že mírná změna úhlu pohledu dokáže snímek ovlivnit, a to jak nevhodným umístěním modelky vůči pozadí, tak nevyužitím prostoru.

Fotografie se správou kompozicí a uspořádání prvků v popředí:

- Práce se světlem a stíny – stíny listů na obličejí modelky přidávají snímku hloubku a zajímavost, aniž by narušily čitelnost tváře.
- Prvky v popředí – listy v pravé části fotografie přirozeně zasahují do kompozice, čímž vytvářejí jemné rámování scény a současně doplňují informaci z čeho se promítají stíny na obličejí modelky.
- Středová kompozice – tvář modelky je umístěna blízko středu snímku, což podporuje klidné, vyvážené a harmonické vnímání kompozice.

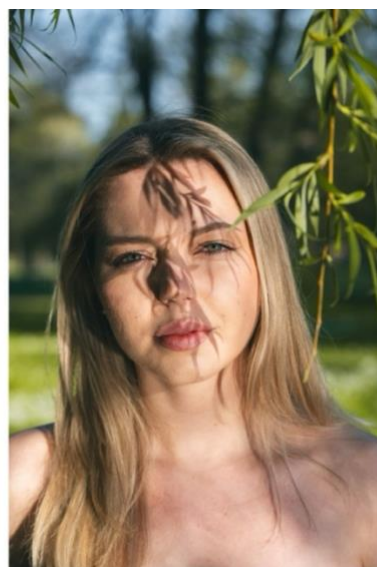
Nesprávně komponovaný snímek s využitím prvků v popředí:

- Rušivé prvky v pozadí – stromy v pozadí opticky vyrůstají z hlavy modelky. Jako možné řešení se nabízí oříznutí fotografie nebo retuš v programu pro úpravu fotografií.
- Nevhodná práce s prvky v popředí – vetvička je příliš výrazná. Místo aby podporovala kompozici, jako na první fotografii, působí rušivě.
- Nesprávné využití prostoru – oproti správné kompozici je kolem modelky mnoho volného prostoru, především nad hlavou. Tento prostor není smysluplně využit a místo toho oslabuje vizuální účinek snímku.
- Výraz modelky – zamračený výraz modelky nepodporuje zamýšlenou atmosféru snímku. V kombinaci s kompozicí, která pracuje se světlem a stíny, tento výraz vyvolává dojem, že stíny na obličejí vznikly náhodně a nejsou výsledkem promyšleného tvůrčího záměru.

Promyšlená práce s úhlem pohledu, světlem a popředím posiluje celkový dojem fotografie, zatímco nevhodné rozmístění prvků a výraz modelky narušují její atmosféru.

SPRÁVNÁ KOMPOZICE

NESPRÁVNÁ KOMPOZICE

Obrázek 20: Porovnání správné a nesprávné kompozice – portrét 2

Zdroj: (Veronika Žabková)

5.2 Krajinářská fotografie

Levá fotografie představuje příklad správné kompozice s využitím S-linie, kdežto pravá ukazuje nepromyšlený způsob uspořádání prvků. Kompozičně zdařilá fotografie zahrnuje následující prvky:

- S-linie – linie břehu vytváří jemné zakřivení ve tvaru písmene S, které přispívá k celkové plynulosti kompozice a přirozeně vede divákův pohled.
- Plán fotografie – v popředí se nacházejí kameny, střední plán tvoří linie břehu a pozadí uzavírá horizont s oblohou. Rozvržení jednotlivých částí snímku odpovídá pravidlu třetin, díky čemuž působí fotografie vyváženě a přehledně.

Prvky kompozičně nezdařilé fotografie:

- Nevýrazná linie – nevede divákův pohled, tak jak by správná kompozice měla.
- Rušivé prvky v popředí – větší záběr na kameny přitahuje pozornost a působí chaoticky.
- Slabší perspektiva – snímek působí ploše a bez jasného fotografického plánu.

Promyšlená práce s linií a rozvržením plánů podporuje plynulost a hloubku snímku, naopak nevyvážené uspořádání prvků a nevýrazná perspektiva narušují jeho kompozici.

SPRÁVNÁ KOMPOZICE

NESPRÁVNÁ KOMPOZICE

Obrázek 21: Porovnání správné a nesprávné kompozice – krajina 1

Zdroj: (Veronika Žabková)

Obě fotografie zobrazují západ slunce nad krajinou, každá však s odlišným kompozičním výsledkem. První působí harmonicky, druhá je zatížená technickými i kompozičními chybami.

Kompozičně zdařilá fotografie zahrnuje následující prvky:

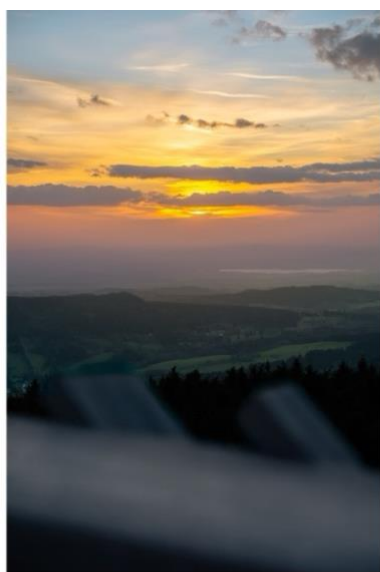
- Horizont ve středu – jeho umístění vytváří rovnováhu mezi nebem a krajinou a zároveň ponechává divákovi větší volnost v pozorování výhledu, včetně západu slunce.
- Popředí tvořené částí rozhledny – dřevěný prvek v dolní části snímku působí přirozeně a neruší výhled. Naopak podporuje perspektivu a naznačuje divákovi místo, odkud je krajina snímána.

- Barevný kontrast – kombinace teplých tónů zapadajícího slunce a chladnějších odstínů v krajině podtrhují atmosféru snímku.

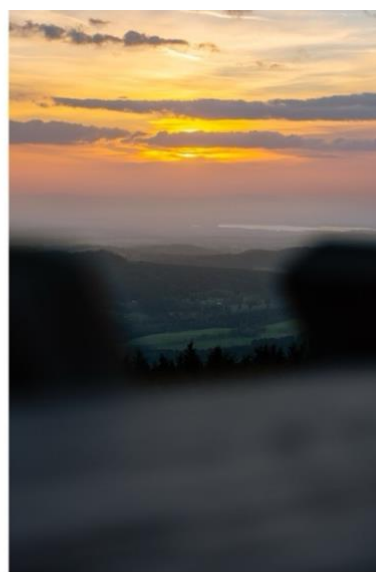
Naopak druhý snímek je příkladem špatné kompozice díky těmto prvkům:

- Nevhodný úhel záběru – snímek je pořízen z příliš nízkého pohledu, který omezuje prostorovou volnost a působí stísněně.
- Nečitelný prvek v popředí – rozhledna zakrývá výraznou část obrazu, není na první pohled rozpoznatelné, že se jedná o konstrukci, což působí zmatečně.
- Narušené linie – horizont není zcela rovný a linie rozhledny působí neuspořádaně, to snižuje vizuální stabilitu záběru.

Promyšlené umístění horizontu, perspektivní vedení prostoru a vyvážený barevný kontrast podporují harmonii snímku, zatímco chybný úhel, nečitelný prvek v popředí a neuspořádané linie narušují jeho kompoziční stabilitu.

SPRÁVNÁ KOMPOZICE

NESPRÁVNÁ KOMPOZICE

Obrázek 22: Porovnání správné a nesprávné kompozice – krajina 2

Zdroj: (Žabková Veronika)

Architektonická fotografie

Zvolený úhel záběru a vzdálenost od objektu hrají v architektonické fotografii zásadní roli. Právě tyto rozdíly jsou patrné při porovnání obou snímků. Správně zvolená kompozice využívá tyto prvky:

- Středová kompozice – kaplička je umístěna přesně ve středu snímku, aby byla zachována její symetrie a podtrhovala místo, kde se nachází.
- Lineární perspektiva – linie schodů a zábradlí se sbíhají ke kapličce, čímž přirozeně vedou divákův pohled k hlavnímu motivu.
- Plán fotografie – záběr je rozdělen do tří plánů: popředí tvoří schodiště, střední plán zabírá kaplička a horní část snímku tvoří obloha a stromy.

Druhá fotografie působí méně vyváženě a obsahuje několik kompozičních nedostatků:

- Chybějící lineární perspektiva a nevyužití středové kompozice – schodiště není zachyceno celé a nevzniká tak přirozené vedení pohledu ke kapličce. Stavba není umístěna ve středu snímku, a tím ztrácí symetrii.
- Nevyužití fotografického plánu – schodiště zabírá skoro polovinu snímku, ale neplní žádnou kompoziční funkci.
- Nesourodé uspořádání prvků – jednotlivé části jako zábradlí, kaplička a schodiště nepůsobí kompozičně sladně a fotografie nemá jasnou strukturu.

Fotografie vlevo ukazuje promyšlené využití kompozičních pravidel a perspektivy, díky čemuž stavba působí stabilně, čitelně a přirozeně. Pravý snímek ztrácí na přehlednosti kvůli nevhodnému záběru popředí a neuspořádaným prvkům.

SPRÁVNÁ KOMPOZICE

NESPRÁVNÁ KOMPOZICE

Obrázek 23: Porovnání správné a nesprávné kompozice – architektura 1

Zdroj: (Veronika Žabková)

Fotografie zachycují moderní rozhlednu z různých úhlů. I když se jedná o stejný objekt, rozdíl v kompozičním přístupu výrazně ovlivňuje celkové působení snímků. Správná kompozice v levém snímku:

- Perspektiva – fotografie je pořízena z nízkého úhlu s dostatečným odstupem a vyniká celková výška rozhledny, která je podpořena liniemi konstrukce, které vedou pohled vzhůru.
- Diagonální kompozice – spodní hrana konstrukce vychází z levého dolního rohu a směřuje diagonálně vzhůru, a tím přirozeně vede oko diváka.
- Textury a konstrukce – fotografie zachycuje architektonické prvky jako jsou kovová konstrukce či materiál povrchu. Čitelnost nápisu na rozhledně navíc podporuje informativní hodnotu snímku.

Chybná kompozice fotografie vpravo:

- Zkreslená perspektiva – fotografie je pořízena z příliš těsného a nízkého úhlu. Výsledkem je narušení přirozeného vnímání stavby.
- Narušená prostorová hloubka – kvůli chybějícímu okolnímu prostředí působí stavba izolovaně, bez kontextu a bez prostorového ukotvení v krajině.
- Přetížené popředí – spodní část konstrukce zabírá příliš mnoho místa a vizuálně zatěžuje dolní část snímku. Chybí rovnováha mezi jednotlivými obrazovými plány.

Levá fotografie představuje kompozičně vyvážený snímek s dobře zvládnutou perspektivou, prostorovou hloubkou a čitelností architektonických detailů. Naproti tomu pravá fotografie ztrácí přehlednost i výraz kvůli deformaci linií, těžkému popředí a nedostatku kontextu v záběru.

SPRÁVNÁ KOMPOZICE

NESPRÁVNÁ KOMPOZICE

Obrázek 24: Porovnání správné a nesprávné kompozice – architektura 2

Zdroj: (Veronika Žabková)

5.3 Urbanistická krajina

Tato dvojice fotografií zachycuje rozhlednu v krajině. Jedná se o příklad propojení architektonického objektu s přírodním prostředím, kde klíčovou roli hraje vedení pohledu a prostorová hloubka. Levá fotografie je tvořena z prvků tak, aby měla správné kompoziční prvky:

- Zakřivená linie cesty – mírné zatočení cesty v popředí přirozeně směřuje divákův pohled k hlavnímu motivu a dodává obrazu jemnou dynamiku.
- Kompoziční rovnováha – dominantou je rozhledna umístěná blízko pravé třetiny snímku, zatímco cesta a okolní vegetace vyvažují levý prostor.
- Rámování – větve stromů z horní části obrazu vytvářejí přirozený rám, který uzavírá kompozici a směřuje pozornost k hlavnímu motivu.

Fotografie vpravo nemá vyváženou kompozici díky:

- Neúčinnému vedení linií – cesta v popředí zabírá nepřiměřeně velkou část obrazu. Ztrácí směr a místo dynamiky vytváří plošný prvek bez kompoziční funkce.
- Slabá prostorová hloubka – chybí jasné oddělení jednotlivých plánů, prvky v obraze působí ploše a bez hierarchie.
- Nevyvážené rozmístění motivů – rozhledna je částečně zakrytá stromy a její umístění ve středu fotografie nepodporuje přirozené směřování pohledu.

Fotografie se správnou kompozicí působí vizuálně vyváženě díky funkčnímu vedení linií, prostorové hloubce a promyšlenému rozvržení jednotlivých prvků. Oproti tomu pravý snímek ztrácí soudržnost kompozice. Chybí členění do plánů a hlavní motiv není zdůrazněn.

SPRÁVNÁ KOMPOZICE

NESPRÁVNÁ KOMPOZICE

Obrázek 25: Porovnání správné a nesprávné kompozice – urbanistická krajina

Zdroj: (Veronika Žabková)

ZÁVĚR

Kompozice je jedním z hlavních prvků, které rozhodují o tom, zda fotografie zaujme nebo zůstane bez povšimnutí. Při psaní této práce jsem se na toto téma dívala nejen z teoretického pohledu, ale také z pozice někoho, kdo si sám prošel začátky a hledal, co ve fotografii funguje a proč. Chtěla jsem proto představit, nejen základní pravidla ale i praktické způsoby, jak o kompozici přemýšlet při pořizování snímku.

Zaměřila jsem se na tři žánry, se kterými se začínající fotografové často setkávají. Každý z nich má svá specifika a trochu jiné nároky na práci s prostorem nebo prvky v obraze. Věřím, že toto rozdělení může pomoci lépe pochopit, jak kompozice funguje v různých typech záběrů.

Spojením teorie s vlastními fotografiemi jsem se snažila ukázat, jak jednotlivá pravidla ovlivňují výsledný vzhled snímku a jak se nad kompozicí dá uvažovat už při samotném focení. Výsledný text může sloužit jako užitečný pomocník pro osvojení základních kompozičních principů a jejich využití v praxi.

6 POUŽITÁ LITERATURA

ART, Rise. *What is Composition in Art?* Online. Dostupné z: <https://www.riseart.com/guide/2412/what-is-composition-in-art?srsltid=AfmBOopLW94w7eejuv9TZQhFAoO2OqfRkyhhYT-yUZAzpOnYqpUgS6iH>. [cit. 2025-03-21].

BARTOŠ, Michal, 2008. *Kompozice v digitální fotografii*. Brno: Computer press. ISBN 978-80-251-2230-3.

BUSSELLE, Michael, 2002. *Jak lépe fotografovat barvu: Kompozice & harmonie*. Slovart. ISBN 80-7209-413-0.

CITATY.NET, 2017. *Henri Cartier-Bresson: Prvních 10 000 fotografií je nejhorších*. Online. Citáty slavných osobností. 4.8.2017. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/274882-henri-cartier-bresson-prvnich-10-000-fotografi-j-nejhorsich/>. [cit. 2025-04-09].

CITATY.NET, 2024. *Robert Capa: Nejsou-li vaše fotografie dobré, nebyl jste dost blízko*. Online. Citáty slavných osobností. 9. února 2024. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/271214-robert-cap-nejsou-li-vase-fotografie-dobre-nebyl-jste-dost-b/>. [cit. 2025-04-09].

ČECHVALA, Ondřej, 2023. *Fotit na šířku nebo na výšku?* Online. Milujeme fotografii. 4.5.2023. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/fotit-na-sirku-nebo-na-vysku>. [cit. 2025-03-05].

DOLEŽAL, Petr, 2020. *Kontrast a teorie relativity ve fotografii*. Online. Petr Doležal: Svatební fotograf. 19. 1. 2020, 13. 7. 2020. Dostupné z: <https://petr-dolezal.cz/uvahy-svatebni-fotograf/kontrast-relativita-fotografie/>. [cit. 2025-03-19].

ELIÁŠ, Majo a MÁTLOVÁ, Sonya, 2024. *Kompozice fotky je důležitější než to, čím fotíte*. Online. Milujeme fotografii. 27.2.2024. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/lepsi-fotky-mobilem-ci-kompaktem>. [cit. 2025-04-18].

FREEMAN, Michael, 2012. *Fotografie v praxi*. Kompozice. Brno: Zoner Press. ISBN 978-80-7413-193-6.

- GORLIN, Anton, 2018. *Anton Gorlin Photography*. Online. Anton Gorlin Photography. Dostupné z: <https://antongorlin.com/blog/photography-composition-definitive-guide/#why-composition-is-important>. [cit. 2025-03-21].
- HÁJEK, Martin, 2017. *Kompozice obrazu (5): jasy a stíny*. Online. Fotofokus. 17.12.2017. Dostupné z: <https://fotofokus.cz/2017/12/kompozice-obrazu-5-jasy-a-stiny/>. [cit. 2025-03-15].
- KELBY, Scott, 2021. *Fotografujeme KRAJINY: Jak zachytit krásu krajín na fotografii*. Zoner Press. ISBN 978-80-7413-436-4.
- KELBY, Scott, 2024. *Kompozice pro fotografy: Naučte se dívat na fotografie jinak a tvořte své nejlepší snímky*. Zoner Press. ISBN 978-80-7413-624-5.
- KENTOVÁ, Sarah, 1996. *Umění zblízka: Kompozice*. Bratislava: PERFEKT. ISBN 80-8046-045-0.
- KONEČNÝ, Jakub, 2025. *Instagram mění pravidla hry, nový formát 4:5 v roce 2025*. Online. Mobilní lékárna. 25.01. 2025. Dostupné z: <https://mobilnilekarna.cz/blog/instagram-meni-pravidla-hry-novy-format-4-5-v-roce-2025>. [cit. 2025-03-07].
- KOVALČÍK, Vít, 2019. *Základy kompozice při focení portrétu II: Naučte se využívat okolí*. Online. Milujeme fotografii. 1.10.2019. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/zaklady-kompozice-pri-foceni-portretu-ii-naucte-se-vyuzivat-okoli>. [cit. 2025-03-20].
- KOVALČÍK, Vít, 2019. *Základy kompozice při focení portrétu I: Práce s postavou*. Online. Milujeme fotografii. 3.9.2019. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/zaklady-kompozice-pri-foceni-portretu-i-prace-s-postavou>. [cit. 2025-03-20].
- LALOR, Nataliya, © 2025. *PHOTOGRAPHY COMPOSITION RULES AND HOW TO BREAK THEM*. Online. N. LALOR PHOTOGRAPHY. Dostupné z: <https://www.nlolorphotography.com/blog/photography-composition-rules-and-how-to-break-them>. [cit. 2025-04-09].
- LIGHT & LIFE ACADEMY. *Photography and Psychology: Decoding the Visual Language*. Online. Dostupné z: <https://llacademy.org/blog/photography-and-psychology-decoding-the-visual-language/>. [cit. 2025-03-23].

LUKEŠ, Martin, 2023. *Kompozice ve fotografii: zlatý řez, třetinové dělení, spirála a další*. Online. Megapixel.cz. 9. 8. 2023. Dostupné z: <https://www.megapixel.cz/kompozice-ve-fotografii>. [cit. 2025-03-20].

LUKEŠ, Martin, 2023. *Technika pro fotografování architektury*. Online. Megapixel.cz. 21. 11. 2023. Dostupné z: <https://www.megapixel.cz/technika-pro-fotografovani-architektury>. [cit. 2025-04-08].

MEGAPIXEL S.R.O., © 2001–2025. *Jak fotit krajinu*. Online. Megapixel.cz. Dostupné z: <https://www.megapixel.cz/jak-fotit-krajinu>. [cit. 2025-04-08].

MEGAPIXEL S.R.O., © 2001–2025. *Jak fotit architekturu*. Online. Megapixel.cz. Dostupné z: <https://www.megapixel.cz/jak-na-foto-architektury>. [cit. 2025-04-08].

NISI FILTERS AUSTRALIA, 2024. *10 composition tips for landscape photography*. Online. NiSi: Beyond Imagination. 4.9.2024. Dostupné z: <https://nisifilters.com.au/10-composition-tips-for-landscape-photography/?srsltid=AfmBOoo6Ekd3cObgdD0cJksysX3kWQagBaDfXSmuGSOgUoiCU5R5Qz6N>. [cit. 2025-04-08].

Perspektiva a kompozice - 1. Základy perspektivy, 2008. Online. Grafika: Vše o počítačové grafice. 28. dubna 2008. Dostupné z: <https://www.grafika.cz/rubriky/digitalni-fotografie/perspektiva-a-kompozice-1-zaklady-perspektivy-136035cz>. [cit. 2025-03-07].

PETERSON, Bryan, 2013. *Naučte se fotografovat dobře*. 2. Brno: Zoner Press. ISBN 978-80-7413-086-1.

PETERSON, Bryan, 2015. *Naučte se fotografovat dobře: Kompozice*. Brno: Zoner Press. ISBN 978-80-7413-303-9.

PETERSON, Bryan, 2015. „Kdy je nejvhodnější chvíle na svislou kompozici? Jak vždycky říkám, nejvhodnější čas na vyfocení svislé kompozice je hned poté, co jste vyfotili vodorovnou kompozici.“. In: PETERSON, Bryan. *Naučte se fotografovat dobře: Kompozice*. Zoner Press, s. 190. ISBN 978-80-7413-303-9.

ZEMAN, Jan, 2015. *Kompozice: Hledejte kontrast v barvách, tónech i významu*. Online. Milujeme fotografii. 19.10.2015. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/kompozice-hledejte-kontrast-v-barvach-tonech-i-vyznamu>. [cit. 2025-03-19].

PROGRADE DIGITAL, 2021. *Rules for Breaking The Rules of Composition in Photography*. Online. ProGrade Digital. 26.10.2021. Dostupné z: <https://progradedigital.com/rules-for-breaking-the-rules-of-composition-in-photography/>. [cit. 2025-04-09].

PRO EDU, 2024. *ARCHITECTURE PHOTOGRAPHY TUTORIALS: MASTERING LIGHT AND COMPOSITION*. Online. Pro Edu. 27.11.2024. Dostupné z: <https://proedu.com/blogs/photography-fundamentals/architecture-photography-tutorials-mastering-light-and-composition>. [cit. 2025-04-08].

ROWSE, Darren; HAMEL, Jim; FLINT, Jeremy; MORRISON, Alex; RAMESH, Amar et al., 2024. *Landscape Photography Composition: 17 Expert Tips*. Online. Digital Photography School. Leden 2024. Dostupné z: <https://digital-photography-school.com/landscape-photography-composition/>. [cit. 2025-04-08].

RYBÁŘ, Marek, © 2025. *25 tipů, jak na lepší krajinářskou fotografii*. Online. Marek Rybář: Fotograf & Cestovatel. Dostupné z: <https://marekrybar.cz/jak-na-krajinarskou-fotografii/>. [cit. 2025-04-08].

ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, 2019. *PRINCIPY A ZÁSADY URBANISTICKÉ KOMPOZICE V P*. Online. 2. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a Ústav územního rozvoje. ISBN 978-80-87318-76-8. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/e11egydz/urbanisticke-zasady-a-principy-publikace-verze-2019-18072019.pdf>. [cit. 2025-04-19].

ZEMAN, Jan, 2016. *Světlo ve fotografii: Bez světla není fotografie*. Online. Milujeme fotografii. 8. ÚNORA 2016. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/svetlo-ve-fotografii-bez-svetla-neni-fotografie>. [cit. 2025-03-15].

ZEMAN, Jan, 2018. *Jak nasvítit portrét II: ovládněte focení portrétu v přirozeném světle*. Online. Milujeme fotografii. 23.8.2018. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/jak-nasvittit-portret-ii-foceni-portretu-v-prirozenem-svetle>. [cit. 2025-04-07].

ZEMAN, Jan, 2018. *Kompozice: Zlatý řez a pravidlo třetin*. Online. Milujeme fotografii. 7. ZÁŘÍ 2018. Dostupné z: <https://www.milujemefotografii.cz/kompozice-zlaty-rez-a-pravidlo-tretin>. [cit. 2025-03-14].